

bromera

L'illa

REVISTA DE LLETRES

L'ILLA 80 | PRIMAVERA 2022 | 1€

Dossier:

Un món que comença

El conte:

Aina Fullana Llull

Entrevistes:

Josep Franco

Rocio Bonilla

El retrovisor LIJ:

H. G. Wells

Un món que
comença

L'illa és una publicació de Bromera, coordinada per Sandra Capsir i dirigida per Gonçal López-Pampló

Col·laboracions

Pilar Argudo, Eduard Baile, Ana Bellido, Jordi Benavente, Carol Borràs, Claudia Campos, Anna Carreras i Aubets, Carles Cortés, Josep Antoni Fluixà, Aina Fullana, Enric Senabre, Josep Marco, Toni Mollà, Pau Sanchis, Jovi Seser, Rafael Sotoca, Violeta Tena, Lourdes Toledo, Pau Valls, Clara Vidal

Correcció lingüística

Eugeni Alberola Bisbal

Coordinació tècnica

Xavier Tortosa

Disseny gràfic

Carles Barrios

Maquetació

Naono

Il·lustració de portada

Pérez de Rozas / Arxiu Fotogràfic de Barcelona

Redacció i administració

Apartat de correus 147, 46600 Alzira (Ribera Alta),
telèfon 962 402 254
www.bromera.com • illa@bromera.com

Contractació de publicitat

comercial@bromera.com

Impressió

Rotimpres

Tirada

29.000 exemplars

ISSN: 1134-8666 / DL: V-166-1990 / PVP: 1 €

L'illa no s'identifica necessàriament amb els articles dels seus col·laboradors, ni els torna els originals no sol·licitats. L'illa autoritza la reproducció dels seus articles si se'n fa esment de la procedència.

Amb la col·laboració de:

La responsabilitat de les editorials

Gonçal López-Pampló

Director literari

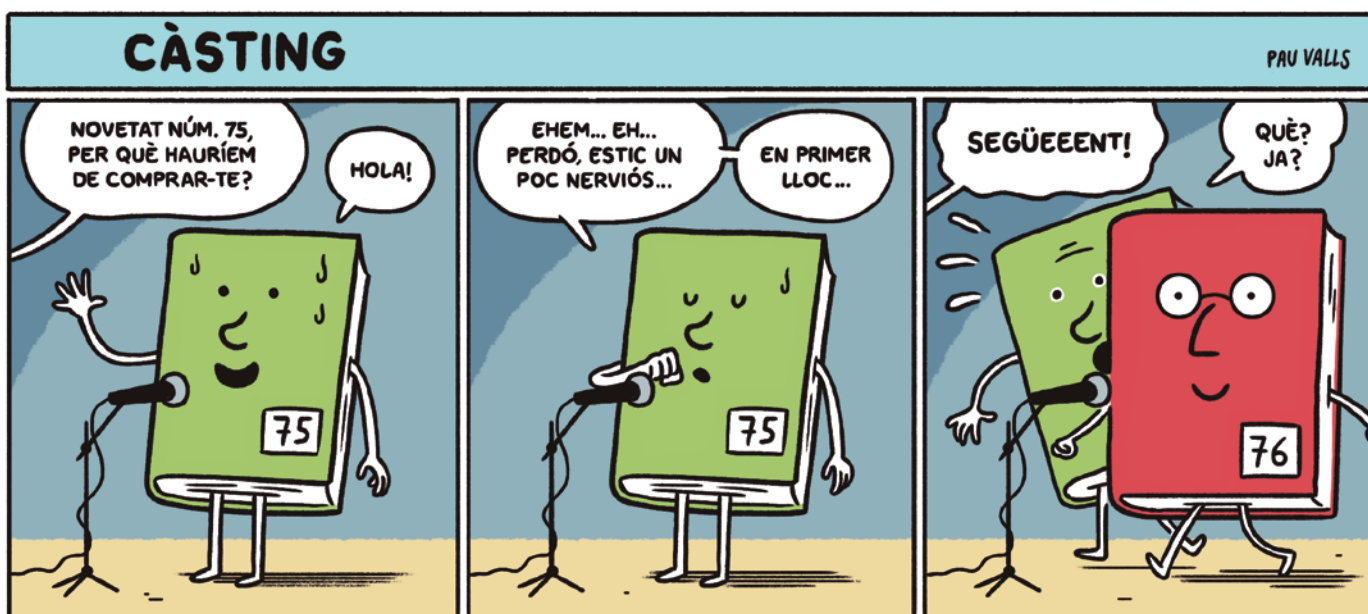
© Jesús Ciscar

Al final de l'adolescència, gràcies a un text de Joan Fuster, vaig descobrir un assaig de Pedro Salinas titulat *La responsabilidad del escritor*. La casualitat va voler que, al cap de poc de temps, en trobara un exemplar a la fira del llibre vell. El vaig llegir amb deler; entre molts altres temes, el poeta madrileny reflexionava sobre l'etern debat de la qualitat literària, una qüestió que llavors em preocupava més que ara. Al capdavant, jo era un jovenet amb vel·leïtats literàries. Em va consolar que, si els meus papers no tenien valor, com a mínim suposarien un *aumento de haber*, com deia Salinas en una de les pàgines.

Pense ara en la manera en què les editorials contribuïm a aquest *aumento de haber*. No deixem de traure novetats, amb un ritme accelerat que, sovint, apareix com a argument de les disputes sobre la qualitat i la quantitat. No estic gens segur que una cosa implique l'altra, ni per excés ni per defecte, tot i que sovint els arbres no ens deixen veure el bosc. No oblidem que es publica molt menys del que s'escriu. La tasca de filtre és una de les facetes més ingrates del nostre treball. Per sort, ens compensa la convicció que els llibres que publiquem aporten alguna cosa de valor. Ací cadascú podria descriure aquest *valor*, però confesse que em fa por reduir-lo a una hipotètica excel·lència estètica de caràcter immanent. El gust és divers, com divers ha de ser el nostre catàleg. La meua àvia, gran lectora i persona de trellat, ens recomanava que no diguérem «això és bo», sinó «això m'agrada». La *bondat* d'un llibre es pondera en funció de les preferències personals, del context cultural, de les necessitats professionals o emocionals... En definitiva, hi ha un sentit de l'*adequació* que ens ajuda a prendre perspectiva –i no tan sols a l'hora de decidir què publicar.

Perquè la nostra responsabilitat no s'acaba ací. Cal pagar jornals, per exemple. Hem de contribuir a la continuïtat de les llibreries i de les indústries auxiliars. S'ha de fer costat a l'escola i al teatre. I tot això sent ben conscients de la nostra modèstia.

Al remat, si ho pensem bé, caure en l'autocomplaença seria tan hipòcrita com establir una autoexigència paralitzant. «Qui fa el que pot...»

Vísceres

Aina Fullana Llull

Tenc la cara pelada. Estic fent un tractament contra l'acne: pastilles hormonals, cremes corrosives. Vull tenir la pell fina. L'hi he de tenir per a ser més polida, més curiosa, més bonica. Però ara, durant el tractament, tenc la cara pelada i seca, fins i tot m'han sortit arrugues. Em pica tot: els pòmuls, les bosses dels ulls, el nas, el coll, la barbeta, el front, fins i tot les parpelles. Tota la pell de la cara se'm desfà. Quan em grat —sé que no ho hauria de fer, però tot em crema i no puc estar de gratar-me, no puc suportar aquesta picor les vint-i-quatre hores del dia—, veig la meva pell feta polsina caient pertot arreu, com neu. En duc el jersei ple, també se n'ha escampat damunt la taula, fins i tot n'hi deu haver dins el tassó d'aigua. Però m'és igual, me'l beuré de totes maneres. Només és aigua i un poquet de pell morta. No ho puc evitar, n'hi ha pertot.

Si em diguessin que per a curar l'acne m'he de beure un tassó ple de la meva saliva, també ho faria. Escopiria totes les vegades que fossin necessàries per a omplir-lo i després engoliria la meva pròpia saliva, que en aquell moment no sé què seria, perquè ja no formaria part de mi, fins que es tornàs a endinsar dins el meu cos. La notaria dins la gola, com si m'empassàs la saliva normalment, però supòs que seria una mica més freda. Si em diguessin que per a curar l'acne m'he de beure les meves pròpies vísceres, també ho faria. Agafaria el ganivet que estic utilitzant per a tallar un plàtan insípid de supermercat i me'l clavaria a l'estómac. L'en-

dinsaria la fondària necessària per a fer un forat de la mida de la meva mà. Llavors ficaria la mà a l'estómac i remouria fins a trobar algun òrgan, banyat, calent, bategant —se sentiria el renou que fan els macarrons quan els remenes dins l'olla amb la salsa de tomàtiga, glec glec. I l'arrencaria despietadament.

Després el ficaria dins un bol i el trituraria i traspasaria el líquid de color granats al tassó.

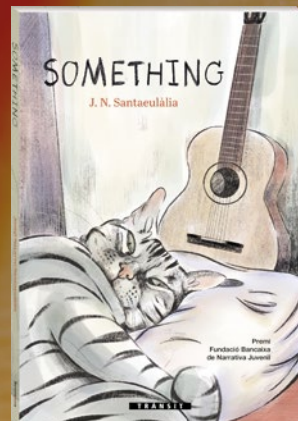
I me'l beuria, i notaria principalment gust de sang, gust de ferro, i els coàguls conferirien a la beguda una textura densa, com la polpa fa amb el suc de taronja.

Mentre de la panxa em rajassin líquids espessos i els budells esclatassin com un pet i s'escampassin vestigis de mi sobre la taula i per terra i pertot, m'arrossegaria, sense forces, fins a arribar al mirall del bany i, ja al davant, observaria com la pell se'm torna llisa. Col·lateralment distingiria el fetge descobert i el cor a la vista, tuc-tuc, tuc-tuc, i això em satisfaria perquè hauria estat el preu a pagar per estar tan guapa com estaria llavors; oberta, fatigada, però amb la pell d'un bebè acabat de néixer, un bebè dels guapos, dels que no tenen granellades ni vermells ni la cara arrugada com si la simple idea d'haver sortit al món d'una punyetera vegada els fos repulsiva i importuna. Aviat vessarien els pulmons fora de mi i deixaria de respirar. I el meu darrer alè seria la victòria dels que no poden triar qui són.

«No, no seria capaç d'autodestruir-me d'aquesta manera, i encara menys de consumir el fruit de la meva pròpia tortura», pens mentre em bec la meva pròpia pell, asseguda a la taula de la cuina de casa, perquè fa setmanes que no surt al carrer.

J. N. Santaaulàlia, d'una Lobito groga a un cotxe roig

'Something'
J. N. Santaaulàlia
Bromera, 2022

Ana Bellido

S'aprén molt d'una persona mentre espera. Vaig conèixer J. N. Santaaulàlia (Banyoles, 1955) mentre esperava. Teníem organitzada la visita a la Casa de Cultura d'Alzira i una taula reservada per a dinar amb totes les persones guardonades en els XXXIII Premis Literaris Ciutat d'Alzira, però la seua dona no arribava.

«Ve amb un cotxe vermell, a veure si el veiem. Ha de ser ja per aquí a prop.» Ell esperava el cotxe roig amb els mateixos nervis que Roger, un dels personatges de *Something* —la novel·la amb què ha guanyat la categoria de novel·la juvenil en els PLCA 2021— que esperava el moment de comprar-se la seua Lobito groga. Però amb una diferència: Santaaulàlia es mostrava calmat, agradable i simpàtic. Com és ell. Mentre que Roger és impulsiu i el nervi el domina.

Ser Pol o ser Roger

Something retrata dos tipus d'adolescents. Els que són com Pol, el protagonista: tímids, una miqueta introvertits, que no saben ben bé com relacionar-se però que són bons amics. I els destrellats, agosarats, atrevits, un poc pocavergonya, com Roger. En la seua adolescència, Santaaulàlia era més d'aquest tipus i tenia un amic que era més com Pol. Tímid, tocava la guitarra i era fan dels Beatles.

Fins al dia dels premis jo només coneixia Santaaulàlia de parlar amb ell per correu electrònic, i d'una foto que em va enviar per il·lustrar la notícia del

guardó. Una foto clàssica, uns correus més bé seriosos. Em feia l'efecte que marcava les distàncies. Com un Pol. De fet, actualment s'autodefineix una mica com aquest personatge.

Però en eixa estona que vam començar esperant la seua dona vam xerrar molt. Els dos. I ens vam escoltar. Els dos. I reconec que em va sorprendre. Una dona jove no està acostumada a passar temps conversant amb un home major que ella sense rebre un tracte paternalista i condescendent. Al principi es va mostrar un poc Pol, però la timidesa es va dissipar amb el pas dels minuts.

«Gat vell»

«La literatura transforma», em va dir. Ell és la prova que això és veritat. En la nostra segona conversa em va explicar com se sentia d'adolescent i com se sent ara, de gran. Com ha passat de ser un Roger a ser una miqueta Pol, tot i que em respon totes les preguntes amb confiança i sense vergonya.

De fet, a mi em recorda més a Zero, el narrador de *Something*. Irònic, de vegades sarcàstic, amb la presència que atorga ser un «gat vell», honest, sense por de dir el que pensa i amb mestria per a argumentar les opinions, però sense caure en el cinisme de qui creu que ho sap tot. Ell dubta, no té una opinió clara sobre totes les coses que parlem i ho reconeix sense problema.

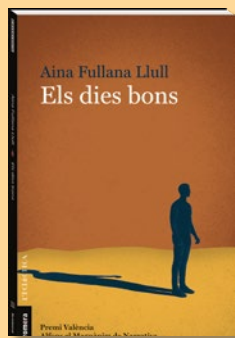
Especialment quan parlem de com són els adolescents d'ara i com eren els d'abans. Reconeix

que seria un repte fer una novel·la juvenil ambientada en el present. En canvi, li ha resultat fàcil fer el viatge a la seua adolescència i recordar els escenaris del seu poble, la banda sonora dels seus 15 anys i la dificultat que hi havia aleshores per a relacionar-se amb la xica que t'agradava.

«Tot ha canviat molt ràpidament», afirma. Però hi ha coses que el pas del temps no esborra. Tothom, adult o adolescent, se sentirà identificat amb la intensitat de l'amor als 15 anys, amb el patiment que provoca el primer desengany... D'això parla *Something*, una novel·la juvenil que encisarà els adults que volen tornar a enamorar-se a ritme de

*Something in the way she moves
Attracts me like no other lover
Something in the way she woos me
I don't want to leave her now
You know I believe and how [...]*

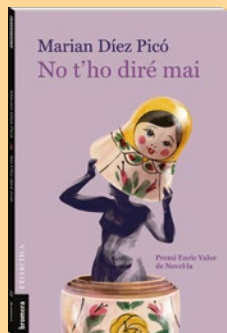

Tot apunta que Fullana ve per competir amb els millors. Fins a cert punt, recorda el malaguanyat Gabriel Galmés, tot i que sembla pouar més aviat de la cultura audiovisual, des de *Pulp Fiction* fins a *Breaking Bad*. Al·lucinareu en colors, i mai tan ben dit veient com dribla les tècniques narratives.

CARLES CABRERA, *Ara Balears*

Un magnífic treball de manipulació discursiva: d'argument d'intriga, en què el relat consisteix a perseguir la veritat d'uns fets, tot i que siguen fets de ficció. Aquesta hàbil primera novel·la de Gisbert, com el gènere policíac en què s'insereix, ens captiva perquè materialitza amb perícia una lògica que sembla completa i decidible.

JOSEP MIR, *Levante. El Mercantil Valenciano*

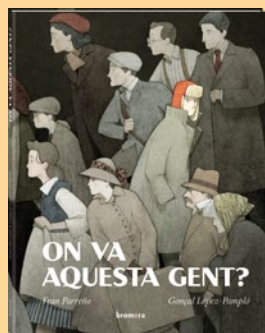
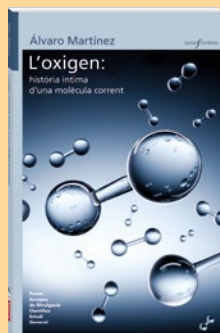

Un hilarant «monòleg interior» perfectament teixit que ens du de la riallada al riure i al somriure comprensiu i còmplice, però també a la reflexió sobre els petits drames personals, sovint aventures, que, a vegades, es fan massa grans en aquestes edats que ja dius adeu a moltes coses i encara, penses, estàs molt lluny d'algunes altres.

VICENT BROTONS, *La Veu dels Llibres*

Voldria destacar que el llibre està molt ben escrit, amb un llenguatge clar i molt amé, que compleix a la perfecció el seu propòsit de divulgar ciència i de lectura molt recomanable per a qualsevol lector que tinga curiositat sobre el tema, encara que no tinga massa coneixements científics.

JOSEP MANUEL SAN ABDÓN, *El Punt Avui*

Es tracta d'una al·legoria sobre la fragilitat de la llibertat i la vulnerabilitat de la democràcia. Un conte per a adults al qual no li calen paraules, ja que les il·lustracions de Fran Parreño són capaces de transmetre tot el missatge.

JUAN CLEMENTE, *All i Truc*

Els bojos anys vint

Rafael Sotoca

Metge de família i secretari de la Junta Directiva de Metges Sense Fronteres.

Dos anys de pandèmia pel coronavirus estan deixant els nostres caps del revés. El que menys, està esgotat d'incerteses, i d'ahí a pitjor. Encara que ningú ens va dir en nàixer que la vida fora fàcil, prompte vam aprendre que la seua duresa depenia fonamentalment de la sort. Que només aquesta decidia on i de qui naixem, i creixent un poc més entenguérem que ni tan sols això et garantia que t'anara millor que al teu germà. Per a acabar d'embolicar-ho, la ciència va demostrar que emmalaltir depenia d'eixa sort, de nàixer en una bona família i de viure en un bon lloc.

Tanta filosofia i tanta volta, per a acabar creient en la divinitat dels daus que hui ens trauen una pandèmia entre onades i una guerra a l'est d'Europa. I en aquest desitjar el final veiem ja les cicatrius en forma d'augment enorme en el nombre de persones que se suïciden o que comencen a prendre pastilles per a dormir o antidepressius. Mai n'havia vist tantes en la consulta.

La vida no és una malaltia, encara que a vegades faça mal. Tampoc ho és plorar o estar trist. Estar fotut és això, estar fotut. Tindre por de morir o emmalaltir durant aquest temps ha sigut normal perquè ens paralitza, fins al punt que ens impedeix viure el nostre dia a dia com volem. Recuperar-nos inclou tractar a qui emmalalteix, és urgent, però és essencial previndre que molts empitjoren i passen de la tristor a la malaltia. Que ens lleve les ganes de vida.

Fa just cent anys, en els seus anys vint i després d'una pandèmia i d'una guerra, els besavis ballaren el xarleston. És temps de recuperar la vida amb ganes i sense por, el ball compartit i els viatgers. Crec que hauré de prescriure xarleston en la meua consulta, és tan important que crec que inclús receptaria *reggaeton*. Bé, no, *reggaeton* no, o seré jo qui acabe del revés.

FLAIXOS

L'Any Fuster agafa espenta

El 2022 és l'Any Fuster. El 23 de novembre l'autor de Sueca hauria complit 100 anys i el món cultural i les institucions valencianes preparen una celebració d'alt nivell. Tot i que ha començat amb una mica de polèmica per l'eslògan triat –que fa referència al títol d'un article d'Unamuno–, l'esperit de l'autor de *Nosaltres els valencians* ha conquerit el públic, les editorials, les llibreries i fins i tot les xarxes socials. 100 anys després del seu naixement, Fuster continua tan viu com sempre en l'àmbit cultural valencià.

Abril recupera la Fira del Llibre de València

La Fira del Llibre de València recupera el seu calendari habitual després de dues edicions on el coronavirus ha compartit protagonisme amb els llibres. Del 28 d'abril al 8 de maig de 2022 els Jardins de Vivers tornaran a omplir-se de cases, llibreries, autors i autores perquè tot aquell que estima els llibres i la cultura pugui nodrir-se de l'esperit i del comboi literari que caracteritzen aquest esdeveniment. Presentacions, actuacions per a infants, signatures i molt més ens espera. Com sempre, on sempre.

Bromera i Escola Valenciana reafirmen la seua col·laboració

L'estima per la llengua i el valor que donen a l'educació uneixen Bromera i Escola Valenciana. Com si es tractara de vots matrimonials, l'entitat i l'editorial han reafirmat el seu acord de col·laboració amb l'objectiu de seguir impulsant els seus objectius comuns. Així, de la venda dels llibres de text de valencià, Bromera atorga un percentatge a Escola Valenciana i es compromet a col·laborar i impulsar esdeveniments com les Trobades d'Escoles en Valencià i el Feslloc. Perquè la unió fa la força.

20 anys de la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura

El 2021 va acabar amb un aniversari ben especial. La Fundació Bromera per al Foment de la Lectura, amb Rosa Mengual al capdavant, ha complit 20 anys. Són 20 anys de treball per a fomentar el gust per la lectura, 20 anys de feina per a conscienciar i ajudar professorat i famílies perquè transmeten als menuts i menudes l'amor pels llibres. En definitiva, dues dècades d'esforç i dedicació. Per molts anys més!

Torna el Feslloc

Després d'un parell d'edicions sense acampada, i sempre que òmicron o qualsevol altra variant que pugui vindre ho permeta, la propera edició del Feslloc, prevista per a juliol de 2022, se celebrarà amb normalitat. Respectant les mesures de seguretat establertes, l'organització del festival preveu recuperar l'acampada, suspesa en 2020 i 2021, i permetrà que el públic valencià culmine una trobada amb artistes i bandes de música llargament esperada. Els primers abonaments ja estan a la venda, i fins i tot alguna modalitat d'entrada ja s'ha esgotat.

Un homenatge a Isabel-Clara Simó

El mes de febrer ha sigut, a Bromera, el mes d'Isabel. Coincidint amb la publicació de l'adaptació teatral de *Júlia*, feta per Gemma Miralles, i l'estrena al teatre d'Alcoi, l'editorial, junt amb l'Ajuntament d'Alcoi i Acció Cultural del País Valencià, va organitzar el 17 de febrer un homenatge a l'autora alcoiana al qual va assistir Cristina Dalfó, una de les seues filles. A més, Bromera ha publicat *L'inesperat i altres contes*, un recull de relats escrits per Isabel-Clara Simó en la darrera etapa de la seua trajectòria, entre els quals hi ha vint-i-quatre contes inèdits procedents de l'arxiu personal de l'autora.

DUBTES

Sembla que els moments més durs de la pandèmia han passat. Una pandèmia que si alguna cosa ens deixa de positiu és l'augment de la lectura. Què passarà quan s'acaben les restriccions? Quan l'oci es normalitza i s'acaben els confinaments i els aïllaments? Mantindrem la nostra relació amb els llibres o ha sigut un amor passatger?

Es parla molt darrerament de la falta de microxips i altres peces per a fabricar tecnologia. Eixes matèries primeres del segle XXI sense les quals sembla que ja no podem viure. Però hi ha una altra crisi que ens afecta de ple. L'augment dels preus de la producció i l'increment de l'ús del cartó està fent escassejar les existències de paper i encarint-lo. Com ho suportarà el sector editorial?

Amb diners, torrons, o això s'ha dit sempre. Ara arriben els fons europeus de recuperació. Quants s'executaran realment? Quants d'aquests diners s'invertiran en cultura? Com sanarà aquesta injecció econòmica un sector greument afectat per la Covid-19? Qui es menjarà el torró?

La LOMLOE busca, sobretot, un canvi metodològic en l'educació, però perquè això siga possible, el professorat ha de tindre la formació necessària. Quines mesures es posaran en marxa perquè els equips docents tinguin eines per a aplicar metodologies més actives?

Certàmens literaris

L'arribada de la primavera fa florir també l'escriptura. En els mesos de març i abril hi ha diversos certàmens literaris oberts als quals es poden presentar plomes noves, però també amb trajectòria, que tinguen històries per explicar. Per exemple, fins a l'1 de març es poden presentar originals als Premis València i València Nova. A més, fins al 3 d'abril estarà obert el termini per a participar en els Premis Literaris Ciutat de Xàtiva, que són biennals.

Una nova manera d'ensenyar

El curs 2022-2023 serà un curs de canvi. No només perquè esperem que els efectes de la pandèmia ja hagen quedat enre, sinó perquè es renoven els llibres de text dels cursos imparells de primària, secundària i batxillerat. El Grup Bromera oferirà materials innovadors i adaptats a les novetats curriculars. Projectes educatius de proximitat i de qualitat. Un gran repte que mereix tots els nostres esforços perquè la generació del futur estiga ben preparada.

«Acaba de faltar Fina Cardona. Nascuda, com deia ella, a "València, quina paciència" [...] Ja enyorem la seua intel·ligència i simpatia, el seu vitalisme, la seua timidesa que camuflava tan bé darrere d'un posat extravertit entre passots, macarra i sorneguer».

PERE CÍSCAR, *Núvol*

«Amb tota seguretat, Joaquim Espinós és una de les veus més sòlides del panorama literari actual al País Valencià. I *El bosc i la casa*, el darrer llibre que ha publicat, n'és un brillant exemple.»

JOSEP CAMPS ARBÓS,
Revista de Catalunya

«La família més pròxima, però, constitueix l'autèntic puntal en la formació dels infants com a lectors. I els àlbums il·lustrats, el millor gènere literari per a iniciar-se en la lectura.»

JULI CAPILLA, *Nosaltres la Veu*

«Em quede amb una frase de Herta Müller: "Ser patriota significa dir el que no està bé". Sí, alcem la veu contra les injustícies, que ja n'hi ha prou cantadors de victòries incertes. I fem-ho des de la bellesa, que mai ens vença la lletjor.»

LOURDES BOIGUES,
La Veu dels Llibres

Vanesa Martínez-León guanya el Premi Algar

L'autora de l'àlbum *A voltes em sent menu-da* guanya el Premi Algar, aquesta vegada en la categoria de novel·la infantil, amb *Serafino, el dinosauro cobarde*. La categoria de conte, l'ha guanyada Zuriñe Aguirre amb una història que parla sobre el fet que tots i totes som diferents i com de vegades aquesta diferència ens pot fer sentir imperfectes. A més, ja podeu trobar a les llibreries els guanyadors de la passada edició. *Una carta*, d'Irene Verdú, i *Por lo menos un millón*, d'Elena Alonso Frayle.

Bromera tornarà a publicar el Premi Ciutat d'Alcoi de Novel·la Isabel-Clara Simó

Sebastià Carratalà ha guanyat el II Premi Ciutat d'Alcoi de Novel·la Isabel-Clara Simó amb l'obra *La persistència dels roures*. Com ja va ocórrer amb la primera edició d'aquest certamen literari –que va guanyar Natàlia Gisbert Abad amb *Vi i veritat*–, Bromera publicarà en la col·lecció «L'Eclèctica» el llibre guanyador, que previsiblement veurà la llum a la tardor d'enguany.

Joan Abellà es posa al capdavant d'Editors.cat

El director d'Enciclopèdia Catalana, Joan Abellà, és el nou president d'Editors.cat des de l'1 de gener. La nova junta directiva té per davant quatre anys de reptes apassionats marcats per la recuperació de la pandèmia i l'acceleració del paradigma digital.

Adeu, Fina Cardona-Bosch

A principis del mes de febrer ens deixava l'escriptora i periodista Fina Cardona-Bosch, una de les veus poètiques més importants de la generació dels 70. Va escriure al *Levante*, *El País* i darrerament col·laborava a *Valencia Plaza*. Va estudiar Geografia i Història i va dedicar la seua vida a l'ensenyament. També va treballar per a TVE o per a l'extinta Canal 9.

La llibreria recomana

1 Els morts de la nostra vida

Joan Olivares
Bromera, 2022

«Casolà i universal. Una juguera de belles narracions breus que s'entrellacen entre elles en una mena de realisme màgic a la valenciana.»

PAU GRAU I MIRA,
llibreter a Detroit Llibres (Alcoi)

2 El rastre blau de les formigues

Ponç Pons
Quaderns Crema, 2014

«Més que un llibre d'aforismes és una invitació a la reflexió serena, poètica i inspiradora des de l'experiència d'un mestre que té la capacitat d'encuriosir i d'aprendre dels alumnes. El poeta Ponç Pons traça un camí de natura, cultura i saviesa i resulta un plaer acompanyar-lo. Una lectura per a joves i adults de totes les edats que recomano llegir a l'aire lliure i amb el llapis a la mà.»

DOLORS BOATELLA,
llibretera a VaDllibres
(Ciutadella, Menorca).

Rajada

'Els morts
de la nostra vida'
Joan Olivares
Bromera, 2022

–Els diners no valen res, la salut, filla, la salut.
–Sí, xica, jo encara estic prou bé, però este home, si el veres, fa quatre dies es xuplava el món com si fora un ou i ara no alça un gat del rabo.
–Eu!, primera notícia, i això?
–El mal eixe, com es diu?, un istus, crec, i encara sort que li va agarrar sopant a casa i el xicon el va dur corrent a l'hospital.
–Ai, filla, em deixes que la robeta no em toca la pell, senyor, senyor, és que no som res.
–Quanta raó, Marisabel, ja veus, més templat que un orgue que ha sigut sempre, i no és perquè siga el meu home, que tu ho saps igual que jo.
–Què m'has de dir, filla, de fadrins vivíem paret amb paret, i si no arriba a ser que mon pare i el seu havien partit palletes, en fi, que sempre ha sigut el més arriscat dels germans.
–Ai, senyor, i ara, ja veus, el temps tot ho malva.
–Es refarà, tin fe, filla meua, ell és de bona llei.
–Déu que t'escolte.
–Què diu el metge?
–Els metges no es xafen els dits.
–Ai, filla.
–Saps què, Marisabel, hui compraré rajada.
–Rajada, vols dir, hui dia de cada dia.
–Qui sap què mos espera demà.
–En això tens raó, mira el pobre Arcadi, diu que la filla se l'ha trobat ert com un fus.
–Fa dies que parlava sol per les raconades, pobret.
–Amb el telèfon en la mà, diu que estava.
–Ai, xica!
–Sí, filla, caduquejava un poc.
–I el pobre Ramiro.
–Qui li ho havia de dir, que acabaria en les monges.
–Ai, filla, mosatros gràcies que encara mos apanyem.
–Què li pose, senyora?
–Quarta i mitja de rajada, Vissantico... no, mira: posa-me'n mig quilo d'esta tan bonica.
–Li la faig a talls?
–Mig quilo, vols dir?
–Sí, mante, estrosseja-me-la, pos sí, xica, que amb la barreta que té el meu Manel, encara em quedaré curta.
–Però no dies...
–Parlar no parla, però la gana no se li n'ha anat.
–Veges tu.
–Com una revolta de riu, el sanguango.

–Quines coses, mira, xicon: a mi me'n poses tres quartes, és que a casa som tres, i la meua Milieta pareix que no, però té un saque.

–Pos no sé on s'ho posa, xica, ahir la vaig vore i està en la pell i l'os.

–No serà que no li donem, el meu home sempre ho diu: a mosatros si mos ha de faltar que mos falte, però a la meua Milieta, això sí que no, li té un amor.

–És germana.

–Sí, germana, però tu saps quin castic.

–Vols dir?

–És que s'ho fa tot damunt.

–Tot?, pobreta meua.

–Pobreta?, pobreta jo, que li ho he de torcar.

–Però ella també t'ajuda una miqueta, no.

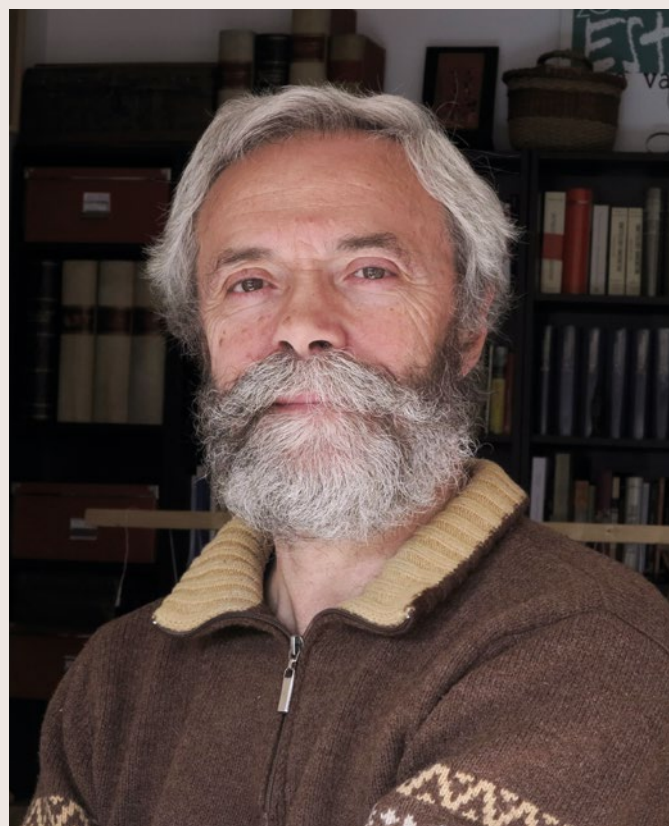
–Ajuda, calla, calla i no em faces dir, a voltes pense si no ho fa a posta.

–A vosté també li l'estrossege?

–Angelet meu!, sí, Vissantico, però no me'ls faces tan menuts com a ella que al meu home li agrada que paren melosets.

–Melosets?, quant de malcrio, senyor, ala, filla, que vos faça profit, i un recadet a Milieta.

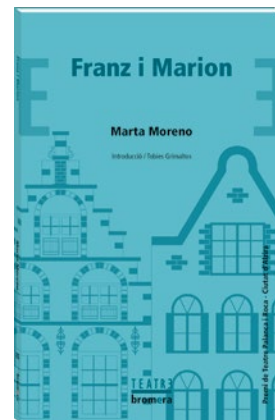
–A Milieta, clar, a Milieta.

Marta Moreno:

«La filosofia i el teatre sempre han sabut anar de la mà»

'Franz i Màrion'

Marta Moreno
Bromera, 2022

A. B.

Marta Moreno (Puertollano, 1977) és llicenciada en Filosofia per la Universitat de València i màster en Gestió i Direcció de Centres Educatius per la Universitat de Barcelona. En el món del teatre ha sigut, fins ara, espectadora i, puntualment, traductora. Amb *Franz i Màrion* ha guanyat el XVI Premi de Teatre Palanca i Roca de la XXXIII edició dels Premis Literaris Ciutat d'Alzira.

Com acaba una filòsofa escrivint teatre?

Vaig escriure aquesta obra per necessitat. Necessitava investigar una idea de la filòsofa Iris Murdoch. Vaig haver de posar-la a prova en un context humà per tal de veure en què consistia i quines eren les seues implicacions. La filosofia i el teatre sempre han sabut anar de la mà i s'han alimentat mútuament durant segles perquè tots dos poden concebre's com una indagació sobre idees en conflicte. El teatre pot servir per a trobar fórmules amb les quals representar idees que d'una altra manera seria difícil traslladar sense recórrer a teories complexes.

D'on naix el teu gust pel teatre?

Eixa capacitat del teatre de fer-te comprendre més enllà de les teues pròpies idees em va fascinar molt prompte. Cada muntatge teatral és una gran investigació al voltant del fet humà que l'obra aborda. Tota aquesta indagació es fa per a donar-li a l'espectador les claus per a sentir, comprendre i connectar com a ésser humà amb les vivències d'altres éssers humans. És el mateix a què aspira la filosofia.

Què hi ha de filosofia en *Franz i Màrion*?

Franz i Màrion comença amb un dilema ètic: mataries per a salvar la vida d'uns

xiquets? Marion Pritchard va prendre una decisió avalada pels seus principis, però 75 anys després les conseqüències de la decisió reverberen a través de les vides d'altres persones. El sentit i el valor de les accions es va completant amb el temps. Podem posar el focus sobre l'acció determinada que realitza algú en particular en un moment del temps, però eixa llum crearà ombres en la vida d'altres persones afectades directament o indirectament. Vaig voler investigar què hi ha en eixes ombres i també si el relat de les conseqüències canvia la percepció del fet. Hi ha també un debat sobre la responsabilitat que tenim enfront de la injustícia.

Empatia, història, reconciliació, masclisme i paternalisme... Per què has triat el nazisme per a parlar de tots aquests temes?

Aquests temes tenen una cosa en comú: suposen una posició concreta respecte a veure l'altre com a un ésser humà com tu. El nazisme buscava deshumanitzar els que consideraven *els altres*, particularment els jueus. Doncs bé, el procés pel qual deshumanitzem l'altre quasi sempre comença per silenciar-lo, perquè qui parla necessàriament és un altre ésser humà com tu i escoltar-lo implica reconèixer aquest fet bàsic. El nazisme utilitzava l'estratègia de deshumanitzar i silenciar l'altre, el mateix que fa el masclisme. En canvi, l'empatia, la recuperació de la història, la reconciliació, suposen justament el contrari: concedir la paraula a l'altre, reconèixer el pes del seu relat, escoltar-lo com s'escolta un ésser humà.

Amb aquesta obra acostes la filosofia a la gent. Ha sigut difícil?

Supose que més aviat el difícil ha estat no excedir-me a filosofar, que els filòsofs podem arribar a ser ben pesats... En l'obra

els personatges reflexionen i debaten sobre qüestions filosòfiques, sí, però perquè estan connectades a les seues vides. Les situacions que han viscut els han obligat a qüestionar-se les seues idees i a intentar dotar-les de sentit, i això és una cosa que tots necessitem fer.

Una de les peculiaritats de l'obra és el fet que els dos primers actes es poden llegir en ordres diferents. Què canvia llegint-la d'una manera o d'una altra?

En l'obra jugue amb la idea que, quan volem comprendre i empatitzar, la nostra ment i el nostre cor busquen respostes anant d'una ribera a una altra del temps. Qualsevol relat crea un joc de preguntes i respostes que poden anar de darrere cap avant en el temps i viceversa. Ara bé, canviar l'ordre de representació dels actes sí que fa canviar el recorregut emocional de l'espectador.

Uns relats inesperats d'Isabel-Clara *Simó*

'L'inesperat i altres contes'

Isabel-Clara Simó

Bromera, 2022

Carles Cortés Orts

La trajectòria literària d'Isabel-Clara Simó (1943-2020) es va desenvolupar bàsicament en els gèneres narratius. Així, va alternar l'escriptura i publicació de novel·les i contes. És en aquest subgènere on va mostrar una major dosi d'experimentació estilística i temàtica que després desplegava en les novel·les. L'autora experimenta en diversos subgèneres i estils, la qual cosa provoca que localitzem una gran heterogeneïtat estructural en els seus textos. Arran de la localització de 23 relats inèdits en l'ordinador de l'autora, tot afegint els contes publicats i malauradament no distribuïts del volum *Prime Time. Irreverències* (2019), *L'inesperat i altres contes* esdevé una publicació que es converteix en el testimoni pòstum de l'interès de l'autora per aquest gènere narratiu.

Els contes d'Isabel-Clara Simó són un bon exponent del canvi del referent social i individual que s'observa en la narrativa dels anys vuitanta i noranta, dates entre les quals s'inicia la seua producció narrativa. En una visió de conjunt, podem

observar la preferència per personatges joves que pertanyen a grups socials urbans mitjans. La ciutat és, doncs, el marc de referència que regeix les formes de vida d'uns personatges que lluiten per la seua identitat dins d'un entorn que no sempre els facilita la llibertat. Assistim, per tant, a una situació de conflicte entre l'individu i la dimensió externa que el pressiona.

La preferència pels relats

Una primera observació ens apunta la preferència en la seua última producció pel text breu. Per aquest motiu, els primers contes porten com a títol «Concisió», un conjunt de deu narracions que estarien pròximes al microrrelat o conte breu.

En el segon apartat, «Entre la paràbola i els clàssics», podem observar l'interès de l'autora per utilitzar animals amb trets humans per tal d'evidenciar els excessos establerts entre els subjectes de la nostra espècie. Una mena de paràbola o de lliçó que naix en la visió crítica amb la qual aborda les estranyes situacions en què es troben aquests animalons.

D'igual manera, trobarem tres versions sobre contes universals com són «La Cendrellosa», «Blancaneu» i «La caputxeta vermella», unes noves mirades a històries antigues que tenien una procedència popular i que Simó desmitifica.

Personatges en crisi

En la tercera part del volum, «Rebel·lió», localitzarem altres temes recurrents de l'obra de Simó: la defensa de la igualtat de la dona o la lluita contra les injustícies. Es tracta de personatges en crisi que intenten

lluitar contra la determinació que la societat els marca i denunciar els diversos prejudicis identitaris, d'opció sexual o de presència física que podem tenir davant determinats perfils dels seus protagonistes.

«Els contes d'Isabel-Clara Simó són un bon exponent del canvi del referent social i individual que s'observa en la narrativa dels anys vuitanta i noranta»

Crítica i humor

En el quart bloc, «Humor, ironia i sarcasme», hi ha vint històries que destaquen pel tractament crític de la realitat des d'una perspectiva humorística que sovintreja amb la ironia i, fins i tot, amb el sarcasme. Crida l'atenció especialment l'aplicació d'aquest últim a les circumstàncies extremes vitals de la vellesa. D'igual manera, la consciència de la mort és present en diversos relats, un transsumpte, sense cap dubte, de la pròpia experiència en la mort del fill i del marit en els últims anys.

Finalment, a manera d'epíleg, trobarem un dels últims relats inèdits que va deixar escrit al seu ordinador –segurament per l'estiu del 2019–, «La revenja», i un dels seus primers, «Em dic Jaumet», procedent del primer volum de relats publicats el 1979. *L'inesperat i altres contes* és això, una sorpresa final que l'autora ens va deixar. Un regal, una part del seu llegat, deixat a les nostres mans.

Fuster

escrit per Sòria

Toni Mollà

«El Fuster oral és tan important com l'escrit», solia repetir Vicent Ventura amb co-neixement de causa, precisament perquè en va ser un dels interlocutors més pròxims. De fet, Ventura, Raimon, Andreu Alfaro, Josep Iborra i algun altre que em deixe van ser els primers a mantenir una tertúlia habitual a ca Fuster.

Mentrestant, la brama fusteriana s'ha via escampat per diaris, revistes i llibres. Vaig llegir-ne el primer llibre el 1975, però no vaig gaudir de les converses amb l'au-tor fins el 1988, quan Joan Fuster, per mitjà de Josep Gregori, em va demanar d'explicar-li personalment el *Llibre d'estil* que preparàvem per a la radiotelevisió valenciana. Aquell dia, en una profitosa conversa al carrer Sant Josep de Sueca, va nàixer una relació que va interrompre el traspàs de l'escriptor.

Les últimes entrevistes

Els dos darrers anys vam mantenir unes converses formals destinades a un llibre, que finalment es va publicar amb el títol de *Converses inacabades* (Tàndem) des-prés de la desaparició de l'escriptor. Però aquell llibre va ser possible perquè, des-prés d'uns anys de silenci, Fuster va con-cedir algunes entrevistes a determinats mitjans de comunicació, la primera de les quals, a càrrec dels periodistes Salva-dor Enguix i Vicent Partal, va publicar el diari *La Vanguardia* el 6 d'octubre del 1991. En van seguir altres de contingut i intencionalitat desigual. Se'n pot trobar

«El resultat n'és el perfil
d'un escriptor del seu
temps i circumstàncies
socials, que va complir
la funció reservada a les
avantguardes intel·lectuals:
desmuntar mites,
assenyalar dubtes,
formular hipòtesis»

l'inventari en el llibre *De viva veu* d'Isidre Crespo (2003).

Entre les meues preferides hi ha la rea-litzada per Vicent Sanchis al diari *El Ob-servador* (23/2/92), la concedida a Rai-mon per al programa *Literal* de TVE a Catalunya i ben especialment la realitza-da per Enric Sòria per a la revista *L'illa*, potser la més *literària*: més centrada en l'obra que en l'autor. Al capdavant, com solia dir Josep-Maria Castellet, «la bio-grafia d'un escriptor són els seus llibres, i la resta un pur comentari».

Allunyada de la taquicàrdia periodísti-ca, aquesta entrevista és un diàleg que s'ha d'assaborir lentament, com bus-cant-ne el regust del solatge. Una entre-vista respectuosa, atenta al discurs que Fuster, sempre didàctic, va teixint a poc a

poc. Una peça formalment perfecta, cosa que demostra la importància que entre-vistador i entrevistat atorguen a l'obra conjunta. Una entrevista de paraula direc-ta i antiprotècnica com la prosa de l'autor.

**«Ser Joan Fuster. Reflexionar,
debatre, donar llum»**

L'entrevista depén de l'entrevistador, en primer lloc, perquè n'estableix les regles del joc, proposant el qüestionari que diri-girà el diàleg. La d'Enric Sòria té totes les virtuts de l'entrevistador que vol presen-tar l'entrevistat de la forma més objectiva possible. Ho va aconseguir amb escreix. Passats els anys, el diàleg manté la fres-cor i –passeu-me'n la llicència– l'actuali-tat. Sòria hi retrata el Fuster de l'època, inclosa una mirada retrospectiva sobre la trajectòria de l'autor. Però d'una forma incardinada a les circumstàncies del mo-ment en què es realitza. El resultat n'és el *perfil* d'un escriptor del seu temps i cir-cumstàncies socials, que va complir la funció reservada a les avantguardes intel·lectuals: desmuntar mites, assenya-lar dubtes, formular hipòtesis.

No debades Sòria va obrir l'entrevista amb un titular que és una invitació a re-descobrir el nostre il·lustrat de capçalera: «Ser Joan Fuster. Reflexionar, debatre, do-nar llum». Vostés faran bé de (re)llegir-la.

El naixement de la *primavera literària*

Sandra Capsir

Després de dos anys de pandèmia, sembla que el món vol reprendre aquella normalitat tan desitjada i que, tanmateix, no sabem del tot com ha de ser. Encara amb moltes incerteses, es fa evident el desig per recuperar tot allò que sentim que ens han furat. És, sens dubte, un moment idoni per a reflexionar sobre com ha de ser eixe món que ara vol reviscolar. Un món que comença és un món que naix amb una nova mirada. I els llibres, siguen assaig o ficció, estan plens de mirades que recullen anhels.

Les propostes que formen part d'aquest dossier tenen en comú el desig i necessitat de reflexió, de tornar a mirar, de fer-se preguntes sobre u mateix i sobre tot el que ens envolta. La primera novel·la que destaquem és *El món comença*, de Marià Veloy, XXXIII Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira. Ens hi endinsem en la biografia de Toresky, el famós artista català de primeries del segle xx, que el protagonista de l'obra, un home jove de la

Barcelona actual, tracta de reconstruir. La història apassionant d'aquest personatge singular s'uneix a una reflexió literària sobre la paternitat i la pèrdua que tots dos comparteixen. Una novel·la que posa de manifest la maduresa de l'autor i que esdevé una de les grans apostes de «L'Eclèctica» per a aquesta primavera.

D'altra banda, *Nits de pesta*, d'Orhan Pamuk (publicada en Més Llibres), és una novel·la ambientada a principis del segle xx en una illa fictícia de l'Imperi Otomà, però amb unes semblances amb el present fàcilment identificables. Una epidèmia fa estralls en l'illa i obliga el sultà a fer complir una quarantena imposada als seus habitants i a lliurar una guerra contra la malaltia, amb l'amenaça constant de la mort. Així, el premi Nobel de literatura, que visitarà Barcelona aquest Sant Jordi, ens regala una al·legoria que, inevitablement, ens interroga sobre la pandèmia actual i les respostes individuals i col·lectives que hi hem donat.

Tanca el dossier un recull d'articles de Joan Fuster titulat *El món de cada dia i altres restriccions mentals*, que Bromeira publica amb motiu del centenari del naixement de l'assagista. En aquests textos, apareguts originalment en la revista *Serra d'Or*, l'escriptor de Sueca aporta una lúcida reflexió sobre la realitat. Una oportunitat única per a acostar-nos o retrobar-nos amb una de les fites de la prosa fusteriana, per primera vegada recollida en un volum independent.

Així, mentre aquest món ple d'incerteses fa l'intent de començar, és moment de gaudir de llibres que ens sacsegen el pensament i ens esperonen a seguir pensant i reflexionant. I sobretot a tornar-nos a trobar per a parlar de llibres. Perquè la primavera literària que començarà en breu ho farà amb el retrobament de lectors i autors en fires i esdeveniments literaris que tornen al seu calendari habitual.

Un món que naix

'El món comença'

Marià Veloy
Bromera, 2022

Pilar Argudo

L'any 1937, Paul Éluard publicava a *Cahiers d'Art* un poema en prosa poètica titulat **Naissances de Miró**. El poeta se situa dins de l'artista i de la seva obra com si abraçés tot el procés creatiu, i escriu un text vibrant i delicat que parla de natura, de llum, d'ocells i de cases de colors vius, però també d'aïllament, de foscor, de metamorfosi i d'anar més enllà per trobar constel·lacions d'estels.

Anys abans, el 1924, Joan Miró era a punt d'elaborar els primers esbossos d'**El naixement del món**. El mateix any s'inauguraria Ràdio Barcelona i Josep Torres, de nom artístic **Toresky**, es convertiria en el primer locutor oficial de l'emissora degana.

Éluard va trobar en l'obra de Miró el bri d'esperança que necessitava Europa en el moment en què va compondre el poema, que conté aquesta frase: «El primer matí, el darrer matí, el món comença», i que és la cita inicial amb què arrenca **El món comença**, el títol amb el qual **Marià Veloy** s'ha erigit guanyador del XXXIII Premi Ciutat d'Alzira de Novel·la.

Una història on es percep l'ofici i la profusa feina documental que ha dut a terme l'escriptor barceloní i que traspasa al personatge protagonista, un periodista amb contactes dins el món editorial, de cognom Pecquod, el nom del vaixell balener de *Moby Dick*. **Jacques Pecquod** rep l'encàrrec de redactar un llibre memorialístic sobre la figura de Josep Torres Vilata, **Toresky**.

Durant la narració assistim a les dificultats de Jacques Pecquod en la recerca de l'escadussera informació que es conservava sobre Toresky, poca cosa més enllà d'un parell de biografies, dels articles de **Lluís Permanyer** i de retalls de premsa de

l'època. Allà es fa palesa la gran popularitat que va assolir aquest transformista, seguidor de l'estela de **Leopoldo Fregoli**, que es va embarcar rumb a Amèrica per provar fortuna en diversos oficis, fins que

«Toresky, que era capaç
de crear vida del no-res en
escena, no exerceix mai de
pare en la vida real»

va trobar el seu lloc en el món de l'espectacle, bé cantant sarsueles o cuplets, bé explicant acudits. Tot prometia un èxit sense fi, mentre recorria mig món aplegant aplaudiments i reconeixement, però la Primera Guerra Mundial ho va estroncar de soca-rel i va haver de tornar a una Barcelona absent de la ingenuïtat revolucionària d'abans i que Toresky ja no reconeixia. Només li quedava buscar recer a casa seva, a Sarrià, «el poble que no sabia ser ciutat», on feia més de vint anys hi havia deixat dona i fill.

Aquí és on Veloy posa llum, amb totes les llicències possibles, als episodis desconeguts —i potser foscos, per la vinculació amb prostíbuls i consum de drogues— del filantrop que va inventar les

campanyes de beneficència fent de ventríloc d'en **Míliu**, el nino que, amb les seves frases enginyoses i trapelles, va captivar els prop de cent mil oients que tenia aleshores Ràdio Barcelona. El mateix que donava pas a concerts i que va radiar des d'anuncis publicitaris fins a la lectura del text on el president Companys proclamava la República.

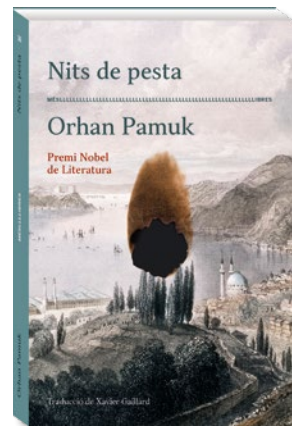
Barcelona —més com a personatge que com a escenari— és omnipresent, però sobretot perquè la vida de Toresky transcorre en el període trepidant i molt atractiu a nivell narratiu que va des de la pèrdua colonial fins a l'esclat de la Guerra Civil.

Però igual que passa amb les llengües que moren quan una parella se separa, o amb les biblioteques que, de retruc, queden esdentegades, els naixements que no progressen també apareixen en **El món comença**. Veloy tracta amb una sensibilitat exquisida el tema del dol perinatal. Els mots *nadó* i *mort* en una mateixa frase provoquen un rebuig que neix del dolor, i que es tradueix en una invisibilitat social i legal que no ajuda a superar el tràngol de qui viu aquesta amarga experiència.

Toresky, que era capaç de crear vida del no-res en escena, no exerceix mai de pare en la vida real i substitueix el fill mort per la inquietant figura d'un nino que, un cop a casa, asseuen a taula i acotxen al vespre. L'autor crea aquí un joc de miralls amb el personatge de Pecquod i el seu fill, a qui veu a través d'ecografies i compara amb un submarinista que flota dins el ventre matern, com ho faria l'Ictiniús de Monturiol a mar obert.

Marià Veloy ha aconseguit incardinar amb mestria material documental i ficció. I ens fa refermar-nos en la idea que, fet i fet, les bones biografies es diferencien ben poc de les bones novel·les.

La importància cultural d'Orhan Pamuk

'Nits de pesta'

Orhan Pamuk
Més Llibres, 2022

Anna Carreras i Aubets

L'escriptor i periodista turc Orhan Pamuk (1952) es va criar en el barri occidentalitzat de Nisantasi, a Istanbul. Va començar estudis d'Arquitectura, però els va abandonar per graduar-se en Periodisme a la Universitat d'Istanbul i dedicar-se plenament a l'escriptura. Pamuk va tenir conflictes amb la justícia del seu país, per «insultar i debilitar la identitat turca». Va ser processat l'any 2004, amenaçat per integristes islàmics i exiliat als Estats Units fins al 2007.

La seva feina com a escriptor té una importància cabdal: amb un estil proper a la prosa poètica, Pamuk escriu des d'un gran compromís social. Guanyador de nombrosos premis, destaca el Nobel de literatura de l'any 2006, en reconeixement a la seva trajectòria literària i al seu compromís amb els drets humans. El jurat va subratllar la recerca de l'ànima melancòlica de la seva ciutat natal i el fet d'haver trobat nous símbols per a reflectir la interconnexió de les cultures. La posició cívica de Pamuk, sobretot davant dels problemes armeni i kurd a Turquia, l'han convertit en un personatge polèmic. A la seva terra, hi ha qui l'admira com a un ídol i qui l'odia com s'odia a un traïdor.

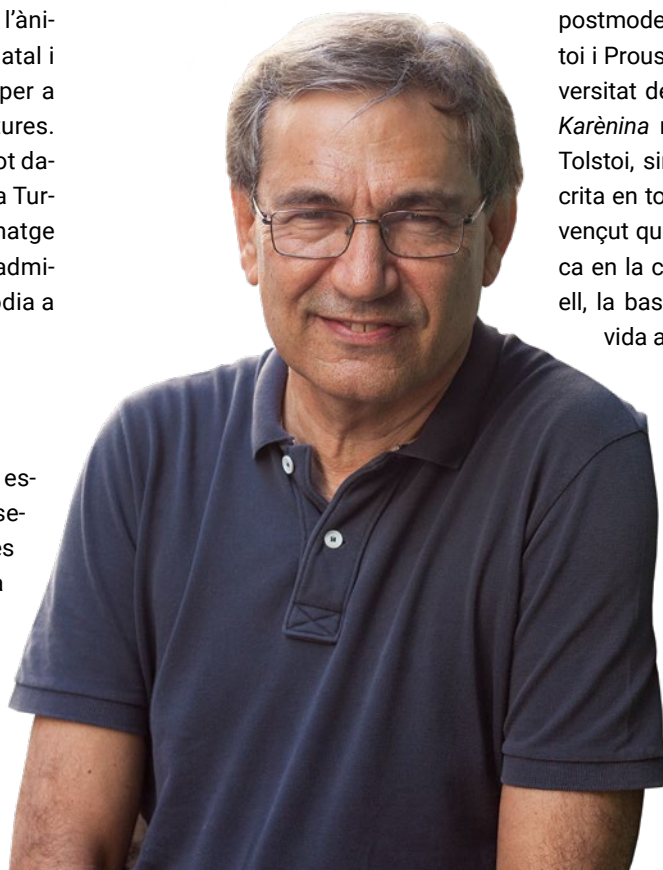
Trajectòria literària

Malgrat que la seva carrera com a escriptor comença a finals dels anys setanta, i la seva primera novel·la es publica l'any 1982, Pamuk comença a tenir repercussió internacional amb *L'astròleg i el sultà* (1985), i a assolir la seva consagració definitiva amb *Me llamo rojo* (1998),

un llibre que combina la narració de misteri, la història d'amor i la reflexió filosòfica, ambientada a la Istanbul del segle XVI, en ple regnat del sultà Murad III.

D'entre els seus altres llibres, cal destacar títols com *El castell blanc*, *Neu*, *La casa del silenci*, *El museu de la innocència* o la mateixa novel·la *Istanbul*, que enguany reeditarà el segell Més Llibres, un retrat panoràmic i intimista d'una de les ciutats més fascinants de l'Europa que mira a Àsia.

«Amb un estil proper a la prosa poètica, Pamuk escriu des d'un gran compromís social»

Nits de pesta

Istanbul també és una autobiografia del mateix Pamuk, l'elegia idònia per citar pintors, escriptors i assassins cèlebres, a través dels ulls del qual el narrador descriu la seva ciutat. O la novel·la *Nits de pesta*, que serà l'aposta de Sant Jordi també de l'editorial Més Llibres, en la qual Pamuk tracta el brot de pesta de 1901 a l'illa fictícia de Minguer i reflexiona sobre els paral·lelismes amb l'actual pandèmia. Traduïda per Xavier Gaillard, *Nits de pesta* és la història d'uns personatges i de les relacions entre ells, del seu esforç constant per complir les prohibicions de la quarantena imposada i de la guerra contra la pandèmia.

Els referents moderns d'Orhan Pamuk van de García Márquez a Cortázar, passant per Cabrera Infante i Julian Barnes. N'admira, d'ells, la inventiva i la mirada postmoderna. Entre els clàssics tria Tolstoi i Proust, i en una conferència a la Universitat de Harvard va afirmar que *Anna Karènia* no només és l'obra mestra de Tolstoi, sinó també la millor novel·la escrita en tota la història. Pamuk està convençut que l'essència d'una novel·la radica en la compassió cap als altres. Per a ell, la base de l'escriptura és mostrar la vida a través dels ulls del personatge

per tal de poder oferir una perspectiva que ens ajudi a entendre el proïsme. L'encontre entre Orient i Occident, entre musulmans i cristians, en la història i la cultura ha estat un tema recurrent en les novel·les de Pamuk, així com també els problemes de l'ésser humà en la recerca de la pròpia identitat.

Un Fuster

per a observar i reflexionar

Josep Antoni Fluixà

La celebració de l'any Fuster, amb motiu del centenari del naixement de l'escriptor, ha de servir, entre altres propòsits igualment necessaris de caràcter acadèmic i de reflexió col·lectiva, per a posar a l'abast dels lectors actuals la seua obra i facilitar-ne la lectura.

És cert que l'obra de Joan Fuster no ha deixat mai de reeditar-se i, fins i tot, no fa molt, se n'ha fet una nova versió de l'obra completa, però també és cert que encara hi ha obres de l'assagista de Sueca poc conegudes que demanen una edició individualitzada. Sobretot, si són obres que contenen textos d'una qualitat i d'una coherència de conjunt que recla-

men una difusió específica. Aquest és el cas d'*El món de cada dia i altres restriccions mentals*.

L'últim títol de la «Biblioteca Joan Fuster»

Per altra banda, s'ha de destacar que *El món de cada dia* és l'única selecció de textos que Joan Fuster agrupà en vida, però per a incloure-la dins del volum quart de la primera edició de les seues *Obres completes*. Això vol dir que estem davant d'una obra de Fuster que no s'ha publicat mai com a llibre independent i, en conseqüència, són molts els lectors que poden considerar-la inèdita i pòstuma.

Però aquest no és l'únic al·licient o interès que ens ofereix l'últim títol de la «Biblioteca Joan Fuster», perquè els textos recollits en *El món de cada dia* tenen una qualitat assagística innegable. No debades, són textos procedents de la col·laboració periòdica que durant anys l'escriptor va fer a la revista *Serra d'Or*, en la qual tenia total llibertat per a tractar qualsevol tema. Concretament, el recull reuneix articles publicats des de l'any 1968 fins al 1973, una època que, sens dubte, correspon a un període de gran maduresa literària de Joan Fuster.

«En cadascun dels textos hi ha un Fuster que observa la realitat i l'analitza des de diferents punts de vista per a reflexionar i fer-nos reflexionar»

'El món de cada dia i altres restriccions mentals'

Joan Fuster
Bromera, 2022

Un Fuster, diversos punts de vista

Per tant, ens trobem davant d'una obra en absolut menor dins de la producció global de l'autor. El recull té una coherència evident que naix del mètode d'escriptura utilitzat per l'assagista. En cadascun dels textos hi ha un Fuster que observa la realitat i l'analitza des de diferents punts de vista per a reflexionar i fer-nos reflexionar.

Alguns referents, amb el pas del temps, els podem considerar temporals i circumstancials, però els temes que hi tracta continuen d'actualitat: la lectura com a generadora de pensament, l'existència del suïcidi, la tecnologia i el canvi de vida que introdueixen els electrodomèstics, el conflicte o rivalitat entre joves i vells, les modes indumentàries, la necessitat de la simpatia dels polítics, la importància dels carrers com a espais de convivència, la ciència i les possibilitats d'una medicina tecnològica i, fins i tot, l'ecologisme i la preocupació per un consumisme excessiu.

Temes als quals, en la nova edició de Bromera, se n'afegeixen d'altres, perquè l'obra confeccionada per l'assagista de Sueca es complementa amb dotze articles més publicats també en *Serra d'Or* dins de la mateixa secció dels agrupats per Fuster: «Restriccions mentals». Es tracta d'articles no publicats en cap altre llibre i que tenen el mateix format assagístic que els seleccionats en *El món de cada dia*.

Això fa que, en conjunt, l'últim llibre de la «Biblioteca Joan Fuster» de Bromera oferisca als lectors nous una magnífica oportunitat d'aproximar-se a l'obra d'un autor fonamental de la nostra literatura contemporània i, als lectors ja fidels de Fuster, el goig de descobrir una obra injustament desconeguda.

El món editorial,

un sector flexible i resiliènt

Lourdes Toledo

Quantes vegades s'ha pronosticat la mort del llibre en paper? Seria difícil dur-ne el compte. Tanmateix, en plena odissea digital, ací continuen aquests objectes més o menys rectangulars... El llibre està viu: perdura, evoluciona, i d'ençà que ens van tancar amb pany i clau, abocant-nos a les pantalles i, busca't la vida per a no desesperar, sembla que reviscola. Potser la pandèmia ha tornat a posar en valor l'acte privat i íntim de la lectura, aquest saber estar amb un mateix.

Després del terrabastall, el sector travessa un moment de cert optimisme, fins i tot, tal com diu Patrici Tixis, president del Gremi d'Editors de Catalunya, potser «per primera vegada el llibre competeix amb el sofà de casa i amb les plataformes audiovisuals i la televisió».

Radiografia del sector

En tot cas, convé anar a les xifres i observar que durant el 2020, tot i la incertesa i el descens de títols publicats, el sector del llibre havia igualat les vendes del 2019. I que ha tancat el 2021 amb un creixement significatiu: en el cas del llibre en català, un 9%, una xifra important. La Setmana del Llibre en Català –una de les poques activitats que es va poder reprendre el 2020– ha agafat força, igual que la Plaça del Llibre. A més, si bé algunes llibreries havien tancat els darrers anys, recentment n'hem vist aparèixer de noves: llibreries de proximitat que fidelitzen lectors, espais culturals dinàmics, llibreries especialitzades...

Estem davant d'un sector que factura a Catalunya anualment al voltant de 1.200 milions d'euros, amb una incidència en llocs de treball directes i indirectes de 25.000 persones i que ha esdevingut la primera indústria del país, com subratlla Patrici Tixis. Segons Joan Sala, director de l'editorial Comanegra, i fins el passat 31 de desembre president d'Editors.cat, representa gairebé el 70% de tota la fac-

«Durant el 2020, tot i la incertesa i el descens de títols publicats, el sector del llibre havia igualat les vendes del 2019»

turació del sector cultural. «Moltes vegades –diu Sala– s'obvia que som el 70% de la facturació i que rebem el 10% dels ajuts. El sector del llibre a Catalunya és molt potent des de fa molts anys, aquí es publica el 50% de llibres en castellà, i crec que aquesta força dona impuls al llibre en català».

La centralització de la producció és un fet, el mercat editorial està altament concentrat: segons dades oficials, les editorials de Catalunya facturaren el 51,7% del total de l'Estat espanyol i les de Madrid, el 41,5%, cosa que deixa a la resta un esquit 7%. En català, el 89,1% dels llibres s'editen a Catalunya, el 5,5% al País Valencià, el 4,7% a Madrid, com el cas de l'editorial Errata Naturae i Perifèrica, que ha començat a publicar esporàdicament en català.

On se situen les editorials valencianes dins d'aquest panorama? Segons Àfrica Ramírez, presidenta de l'Associació d'Editors del País Valencià, «estem lluny de convertir-nos en el tercer pol de l'edició ni per facturació, ni per títols, 1.202 publicats l'any 2020, encara que les diferències entre territoris, excloent Madrid i Barcelona, no són molt acusades. En un moment determinat, si som una mica optimistes, podrien canviar les coses i donar una sorpresa perquè l'esforç que fan les editorials valencianes és molt gran.»

Optimisme i reptes pendents en el sector editorial en català

Els catalans, juntament amb la resta d'altres països europeus, hem contribuït amb escreix a la construcció de la indústria cultural més important del món, la del llibre, l'única que –assegura Daniel Fernández, president de la Federació de Gremis d'Editores d'Espanya– «continua dominada pels europeus, atès que el cinema i la música són dels Estats Units clarament». Una dada important.

Ara bé, dins d'aquesta realitat, viu el sector editorial en català un moment d'optimisme? Gonçal López-Pampló, director literari de Bromera, es mostra prudent i valora les dades amb «optimisme contingut». «Caldrà veure –diu– si realment la pandèmia ha provocat un increment dels hàbits lectors a mitjan termini. La competència digital és molt forta i les formes d'oci cada vegada són més diverses. Així i tot, les vendes, a grans trets, es mantenen i podem resistir des d'un bon punt de partida.»

Gonçal López-Pampló:
«Caldrà veure si
realment la pandèmia
ha provocat un increment
dels hàbits lectors
a mitjan termini»

Probablement no s'encara igual la tempesta des dels grans grups que des de les editorials petites i mitjanes, majorment independents, que han florit amb força i s'han consolidat en els darrers anys. De fet, tal com recorda Bernat Ruiz Domènec en el seu assaig **Desencadenats**, sobre el present i el futur del sector, les editorials independents «són viables

amb tirades amb què editorials grans i mitjanes perdrien diners, i com que la capacitat de créixer en volum és força limitada, han d'augmentar en millora de marges, de productivitat, per això creixen fent les coses millor, no fent-ne més.»

Tanmateix, segons Àfrica Ramírez, la situació «és sempre més difícil per a les editorials menudes, les quals són majoria al País Valencià, perquè depenen quasi totalment de les llibreries, de les fires, dels esdeveniments públics...».

El món editorial en català té per davant reptes importants: el primer, guanyar i consolidar més lectors i apropar els nostres índexs de lectura a la mitjana europea. Altres fites són la internacionalització de les empreses, l'exportació i la venda de drets d'autor, la traducció a altres llengües, però també la consolidació

de referents editorials; la digitalització, no solament la venda en línia i el llibre electrònic, sinó també la modernització de l'estructura productiva i el teixit empresarial, a la qual cosa s'haurien de destinar part del fons Next Generation i part dels 42 milions anunciats des del Ministeri de Cultura. També, trobar la manera de fer front a l'abús de poder del món de les noves tecnologies, que no remunera adequadament ni els creadors de continguts ni els editors.

Molts reptes per a un sector flexible i resilient que ha resistit tres embats: una crisi econòmica, el qüestionament del seu producte i, en acabant, una pandèmia, davant la qual ha resistit millor que altres sectors culturals i ha demostrat que el llibre encara té un paper protagonista, mai millor dit.

Producció del mercat editorial

FACTURACIÓ ESTAT ESPANYOL

CATALUNYA
51,7%

MADRID
41,5%

RESTA
7%

LLIBRES EDITATS EN CATALÀ

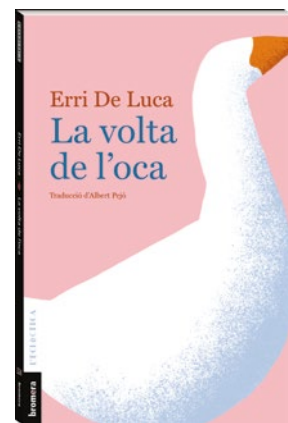
CATALUNYA
89,1%

PAÍS VALENCIÀ
5,5%

MADRID
4,7%

Erri De Luca:

literatura nodrida de vida

'La volta de l'oca'

Erri De Luca
Bromera, 2022

Carol Borràs

La col·lecció «L'Eclèctica» acull bona part de la bibliografia de l'autor italià Erri De Luca. L'última incorporació ha sigut *La volta de l'oca*, una obra fidel al seu estil intimista i a la seua força expressiva. Una vegada més, el lector trobarà referències al seu univers literari, però com en cada ocasió, l'autor torna a captivar-nos amb una història que ens farà passejar per la seua Nàpols natal o evocar la figura dels pares amb tendresa, però també reflexionar sobre qui som o qui volem ser i com, sobre la societat, la literatura...

Com deia Xavier Grasset en l'entrevista a l'autor napolità al Més 324 amb motiu del llançament de l'exitós *Impossible*, l'anterior títol de l'autor en la col·lecció, «cada llibre d'Erri De Luca és una festa», i ara mateix tornem a estar-ho amb aquest nou lliurament. I més, perquè hi trobem l'autor en estat pur.

El llibre més atrevit de De Luca

Si en l'anterior títol De Luca reflexionava sobre allò inexorable, sobre l'estat de dret i el poder a través d'una conversa entre un jutge i un imputat, l'autor estableix ara un diàleg amb si mateix mitjançant la figura del fill que podia haver tingut si sa mare no haguera avortat. Però no imagina la figura del passat, sinó que evoca la del fill contemporani, un home en la quarantena. El que inicialment comença com un monòleg amb el que vol contar-li al fill imaginat qui és, d'on ve, acaba sent una conversa entre els dos, en definitiva, amb el seu jo més profund. No sempre estan en sintonia, més encara, de vegades el fill el contradiu, l'interpel·la.

L'autor assegura en un dels paràgrafs de l'obra: «les històries no són meues, pertanyen a la vida i al vocabulari, jo només ajunto les dues coses. Em correspon el dret d'acoblament». Literatura nodrida de vida. I en aquest cas, des del vessant més personal: «aquest és el meu llibre més atrevit perquè és on més he exposat la meua intimitat».

Narrar sobre el jo més profund

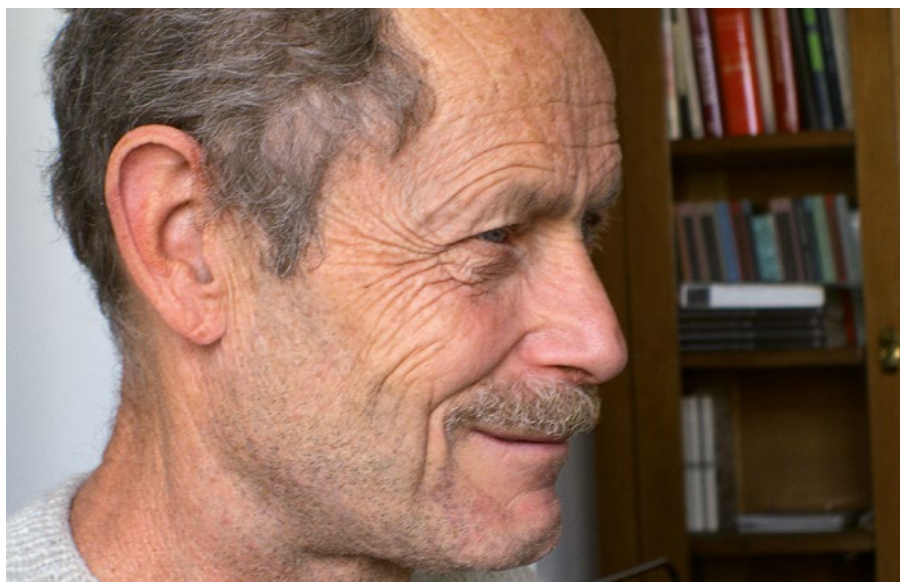
A través d'aquest text evocador, introspectiu, el lector és convidat a reflexionar en companyia de pare i fill. Els temes, diversos: la literatura, les Escriptures, la vida i la mort, la joventut i la maduresa, la guerra, el compromís polític i social, el passat i el present («estar amb tu, fill, m'allunya del passat. Em fas desembarcar en el present d'un vespre escalfat per la fusta de mimosa, que creix espontàniament»).

Tot amb la forma d'algú que narra sobre el seu jo, que projecta la seua vida damunt d'un tauler on cada casella del

joc correspon a un racó de la seua memòria per on passa la fitxa que mou qui haguera pogut heretar les seues passes. Assistim, en definitiva, a una espècie d'indagació sobre una vida que, més que fer balanç, pretén ser un viatge interior, quasi una revelació. «Les paraules, fill, no s'inventen la realitat, que existeix malgrat tot [...], són l'instrument de les revelacions». I aquesta indagació durarà fins que els troncs de la llar de foc només deixen la llum de la brasa que ha afavorit aquesta revelació.

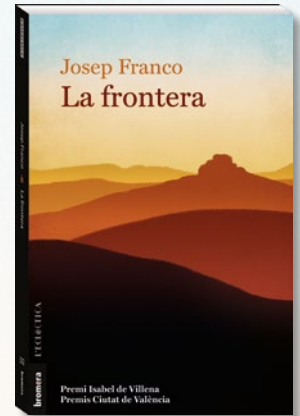
Com el mateix autor i la seua filosofia de vida, el seu estil està despul·lat de qualsevol artifici, hi trobem l'essència capaç d'emanar llum amb poca espurna. I això traduït en forma de llibre vol dir llenguatge depurat, concís i alhora carregat de sentit, poètic i, de vegades, encisador.

I això, parlant d'Erri De Luca, vol dir mestria. Gaudim novament d'aquesta «festa» que és llegir el que és considerat un dels escriptors italians més importants de tots els temps.

De la Tinença de Benifassà

a Santa Maria de la Valldigna

'La frontera'

Josep Franco
Bromera, 2022

Claudia Campos

Diu que escriu llibres «per passar-s'ho bé» i aquest últim fa «uns quants anys» que el tenia al cap. Josep Franco (Sueca, 1955) va començar a escriure *La frontera* a Morella, quan hi va estar residint temporalment. Els carrers de la ciutat i, concretament, la plaça del Mercat foren els escenaris que el van portar a escriure-la.

La frontera transporta el lector al País Valencià del segle XIII. Per què vas triar aquesta època per a ambientar la teua nova novel·la?

Amb *Vent d'Almansa* i *Els hereus de la derrota* vaig situar l'acció en el segle XVIII, amb la Guerra de Successió i el Decret de Nova Planta i tot que allò van suposar. En canvi, amb *La frontera* ha estat com una manera de recordar com va ser l'inici, la creació del que fou el Regne de València. Aquella època era com el *Far West*, no hi havia res creat, tot estava per fer i per construir.

I La frontera on se situa?

A l'inici del que es coneix com a Regne de València, els Ports i el Baix Maestrat eren terra de frontera, així l'anomenen els historiadors, punt d'inici d'alguna cosa. Per això *La frontera*, territori on s'inicia la novel·la, se situa a la Tinença de Benifassà, concretament. I tenia clar que volia acabar-la al monestir de Santa Maria de la Valldigna.

Per què novel·la històrica?

Una de les coses boniques de la novel·la històrica és la quantitat de coses que has de llegir. A mi m'agrada molt més llegir que escriure, i no sabia dir quants llibres he llegit, per documentar-me sobre aques-

ta època. Molts, segur. Perquè un llibre et porta a l'altre, un autor esmenta una sèrie de coses que tu no sabis i pots seguir-los la pista amb una altra història.

Els personatges han de ser versemblants...

Clar. De fet, amb els personatges femenins m'he trobat amb aquest conflicte. Era una època on les dones no pintaven res. Evidentment, no podia convertir una dona en una heroïna, però, sense caure en el *bonisme*, intente no denigrar les dones, intente que tinguin la seua personalitat.

I quin percentatge de realitat troba el lector en el protagonista de La frontera, Mateu de Bel? I en els espais on transcorre l'acció?

No és un personatge real. És un personatge de ficció que recull característiques de moltíssims personatges de l'època. Tens en compte això i tens la sort de tindre la possibilitat de contaminar-lo de tal manera que s'acoste al que podria ser la realitat. No va haver-hi cap personatge històric al 100% com el protagonista, però també és el que es busca, crear un personatge versemblant i que funcione. En canvi, els espais on transcorre l'acció sí que existeixen: València, Bel, etc.

A la novel·la, fas una lectura diferent de la clàssica del que fou la conquesta de València...

O no, depén del que entenga la clàssica. Des del meu punt de vista, les persones són molt més importants. I després hi ha dos fets sobre aquella època que per a mi són elementals: l'afició a fer plets que tenia aquella gent. Entre familiars, amb veïns, etc., i la necessitat d'arribar abans a un acord que aplicar una sentència. Això a mi em va arribar a l'ànima la primera vegada que ho vaig llegir al *Llibre dels fets*. I, en eixe sentit, la historiografia clàssica no pot perdre el temps en aquests tipus de detalls o de minúcies. En canvi, jo, com que el que escric és una novel·la, no necessite acostar-me exactament als fets i em puc centrar en els personatges.

Josep Franco,
Premi Isabel de Villena.

L'ombra de l'amor

Pau Sanchis

Virgili va escriure les *Geòrgiques* com un elogi de la vida agrícola. Lluny de la idealització de les *Bucòliques*, hi exalçava amb realisme la importància del sector primari. Sembla que l'objectiu propagandístic hauria estat repoblar la Roma buidada. Ja ho deia Italo Calvino, un clàssic és aquell que no acaba mai de dir allò que ha de dir. O estrafant una mica: un clàssic és aquell que parlant d'un temps i un espai concrets, sembla que ens parle a nosaltres.

La poesia de la nostra era postindustrial i tecnològica gira adesiara la mirada cap al món rural i cap a la natura. De vegades, és una fugida de «l'endimoniada gàbia nostra de cada dia» (Laura Martín Ortiz); d'altres és, senzillament, un romandre on s'ha estat sempre: «odie eixir del camp», «soc fill de llaurador, espiga, dalla» (Eduard Marco); d'altres, encara, un recer on viure l'edat madura, «treballe amb l'aixada del pare [...] escric sobre ella per parlar del temps» (Pasqual Mas).

D'aquest breu somni

Si la poesia *D'aquest breu somni*, com diu Lluís Calvo, és presocràtica, de fluència heraclítica, el lector ho agraeix perquè en aquest moviment etern es manifesta una veu que aposta per la lleugeresa del somni i la possibilitat d'aturar el temps per adonar-se que «no és que la vida exploti avui: simplement és que m'adono / de quan / estàvem / mortes». Una veu que vola a la recerca de la llum, de la llibertat i de l'amor sobre una poesia alada, solar i líquida.

Geòrgiques

Els poemes de *Geòrgiques*, de Pasqual Mas, ens arriben amb un to reposat, ex-

perimentat, que mira el món des de la distància d'un recer arcàdic, entre el jardí cultivat i l'amor conjugal. El món s'hi revela pandèmic, tecnològic, elegíac. La veu poètica dialoga amb la realitat i amb els tòpics de la poesia llatina i de la literatura universal, conscient que el cosmos cap en un jardí clos: «la realitat és a la vora / i tu ets al centre / les penes fugen com una dansa de gaseles / presagi del cosmos que ens habita». No és un diàleg plàcid, ni menys encara autocomplaent, ans lúcid i sovint desassossegat, però sempre vital, enèrgic i amorós.

Ultramarins

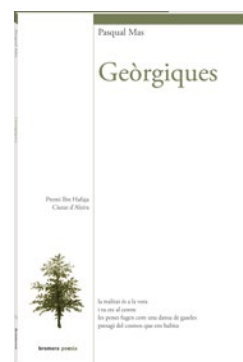
El camp llaurat és un espai quasi urbà. Així com l'horta valenciana viu a l'ombra de la ciutat, la poesia d'Eduard Marco és plena d'objectes i de sorolls. Hi conviuen els cants de la radial i del pinsà. Molts poemes d'*Ultramarins* tenen el ritme trepidant de la faena del camp, acumulen sintagmes com s'apila el gènere en una botiga de poble. Tots els poemes d'*Ultramarins* són una celebració de la vida i de l'amor, fins i tot (sobretot) l'epitafi al poeta Manel Marí que clou el llibre com una abraçada.

Virgili va dir que els arbres que planten els homes, és a dir, els que no naixen silvestres, creixen lentament i que només faran ombra als nostres descendents. La poesia, alada com la de Laura Martín Ortiz o tel·lúrica com la de Pasqual Mas i Eduard Marco (cada un a la seua manera), ens aixopluga ara, alhora que sembla pel demà la llavor que serà, estrafant un vers d'*Ultramarins*, «l'ombra de l'amor que ens faça ombra».

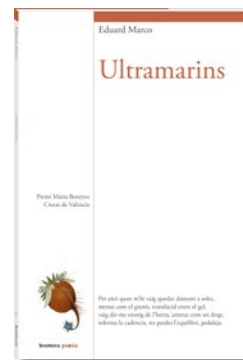
'D'aquest breu somni'

Laura Martín Ortiz
Bromera, 2022

'Geòrgiques'

Pasqual Mas
Bromera, 2022

'Ultramarins'

Eduard Marco
Bromera, 2022

De Cuba a *l'ànima*

Violeta Tena

La tardor de 2019, el Premi Andròmina de Narrativa va donar a conèixer un escriptor fins aleshores desconegut. Josep Colomer (Poblenou de Benitatxell, 1957) es descobria, a *Les espines del peix*, com un autor d'alta volada, algú capaç de construir un univers propi a l'imaginari poble de Benjà i fer-ho amb una riquesa lingüística i estilística aclaparadora. Com els grans de la literatura.

Ara el Premi Ciutat d'Elx de Narrativa Antoni Bru, corresponent a 2021, demostra que Colomer és un autor que ha vingut per quedar-se entre el més notable de la narrativa valenciana actual. L'obra premiada potser no té l'ambició de la seua primera novel·la, però evidencia la seua destresa a l'hora de transportar el lector, de forma fidedigna, a escenaris pretèrits.

Un viatge a la guerra de Cuba

A *Soldats de lleva*, Colomer torna a la literatura històrica per traslladar-nos a finals del segle xx i explicar-nos la història de Joan Soldat, un jove agricultor d'un poble valencià que és cridat a files per combatre en la guerra de Cuba. El lector acompanya Joan en el seu trajecte cap a una illa on el protagonista perdrà tota la seua innocència. Primer a La Femme, un prostíbul on farà la seua particular descoberta sexual, i després en les entranyes d'una illa on un imperi es nega a reconèixer el seu declivi. El relat es construeix a través de diverses veus narratives, com un gran trencaclosques que pren sentit amb la conjunció de totes les peces, el que ens permet, alhora, captar les maneres de transitar per diferents vivències segons la condició social de cadascú.

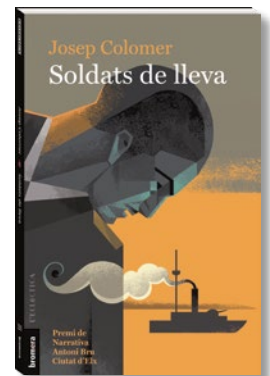
Perquè *Soldats de lleva* és, sobretot, un retrat de les misèries d'una Espanya que porta al camp de batalla milers de joves a defensar un imperi en decadència. A la segona novel·la de Colomer, com ja passava a *Les espines del peix*, es dibuixa un país marcat per les diferències socials on les capes més baixes estan al servei de les més altes. La putrefacció de la condició humana, el cinisme, la irracionalitat de la guerra i els dubtes morals dels qui hi són advocats, *por la gracia de Dios y por España*, són altres dels temes que transiten per aquesta novel·la.

«*Soldats de lleva*
és, sobretot, un retrat
de les misèries d'una
Espanya que porta al camp
de batalla milers de joves
a defensar un imperi en
decadència»

En aquest trajecte des del poble a una illa de l'Atlàntic assistim a la transformació tràgica d'un personatge bonhomíus que es va contaminant a mesura que la vida el porta a situacions límit i inhumanes. Resulta impossible no identificar-se amb les seues angoixes, no sentir-se interpellat pels interrogants que, com esvorancs, se li obrin al protagonista a mesura que avancen les pàgines.

Una veu poètica pròpia

En la modalitat de poesia, el Premi Festa d'Elx ha estat per a Laura Martín Ortiz pel seu poemari *D'aquest breu somni*. L'escrip-

'Soldats de lleva'

Josep Colomer
Bromera, 2022

tora, natural de Sant Celoni, va guanyar fa un any el Premi Mn. Narcís Sagner de poesia atorgat per l'Ajuntament de Vallgorguina. *D'aquest breu somni* és un poemari de tres capítols, escrit amb precisió i solatge, tot posant en evidència que estem davant una autora amb un llarg recorregut literari. A *D'aquest breu somni* hi ha cants a l'esperança i a la desesperança, enyor i nostàlgia; n'hi ha pell però també ànima; n'hi ha pas del temps i les pèrdues que aquell ens deixa. I, sobretot, hi ha una veu poètica pròpia, versàtil, d'aquelles que et toquen la pell i l'ànima amb la facilitat amb què el vent ens despena els cabells. En definitiva, una autora per no perdre-hi la pista.

«*D'aquest breu somni*
és un poemari de tres
capítols, escrit amb precisió
i solatge, tot posant en
evidència que estem davant
una autora amb un llarg
recorregut literari»

Format infantil d'abast universal

'La colla dels 11'
Rocio Bonilla
Bromera, 2022

Jordi Benavente

L'autora d'àlbums il·lustrats Rocio Bonilla (Barcelona, 1970) està més convençuda que mai de les possibilitats que li ofereix aquest format, aparentment infantil, per explicar històries amb múltiples nivells de lectura. Bonilla «només» fa àlbum il·lustrat, diu, perquè és un format «per a totes les edats» que li permet assolir un dels seus objectius principals quan escriu i dibuixa: convertir en universal una història particular, amb la qual tothom es pugui sentir identificat, petits i grans. «Perquè el llenguatge visual i textual d'aquest format està pensat perquè l'entenguin els més menuts, sí, però alhora tindrà tantes lectures com lectors s'hi acostin, de qualsevol edat», afirma.

I això és el que ha tornat a fer amb *La colla dels 11* (març del 2022), que és la història del Benjamí, un peixet vermell i atrevit, però bon jan, que, al final de l'aventura, acabarà descobrint que l'opció més honesta és ser sempre un mateix, tenir pensament crític. Encara que això signifiqui també haver de ser valent, i que el coratge pugui tenir un preu. De fet, Bonilla explica que la llavor d'aquest àlbum il·lustrat va ser un succés tràgic que va llegir al diari: la notícia d'un jove que va rebre una pallissa brutal per part dels integrants d'una banda juvenil violenta.

Bonilla diu que sempre va anotant idees que caça al vol de coses que veu pel carrer, que recorda, que li passen o que llegeix al diari. I que, quan arriba el mo-

ment d'engegar un nou projecte, mira la llibreta i tria de què li ve de gust parlar en aquell moment, a què dedicarà els mesos següents. Després tot allò esdevindrà una història il·lustrada amb l'estil (de colors suaus i llum dolça, i protagonitzada per nens o nenes o animals d'entranyable expressivitat) marca de la casa. Però la guspira inicial sol ser un tema candent que l'autora vol posar sobre la taula.

L'àlbum anterior, *Gràcies. Història d'un veïnat* (2021), que va ser concebut el primer any de la pandèmia (l'any del confinament, la por i la incertesa), partia del concepte de prejudicar els altres. La idea, recorda Bonilla, era fer una història coral i encadenada en què, inicialment, tots els personatges es critiquessin els uns als altres, només perquè no es coneixien. Perquè no havien fet el pas d'obrir-se. I a partir d'aquí parlava, com qui no vol, de comunitat, d'empatia i de cooperació com a antídote contra l'individualisme i la soledat. I ho feia sense perdre ni la llum ni el sentit de l'humor (i de l'aventura) que caracteritzen la seva obra.

Germans! (2018), que tant podia llegir-se des del punt de vista del germà petit o, girant-lo, des de l'òptica de la germana, era una història al servei dels personatges, diu l'autora, on del que es tractava, més que no pas de donar solucions, era de mostrar que tot depèn sempre de la posició des d'on mirem.

I *Avis, piranyes i altres històries* (2020) venia de la importància, recalca Bonilla, de la transmissió cultural de pares a fills, o d'avis a nets, i del valor de la imaginació. I acabava amb aquella frase rodona, que era un homenatge a la narració oral improvisada a casa: «O potser perquè algun dia seré jo qui expliqui com escapar-se de mil piranyes».

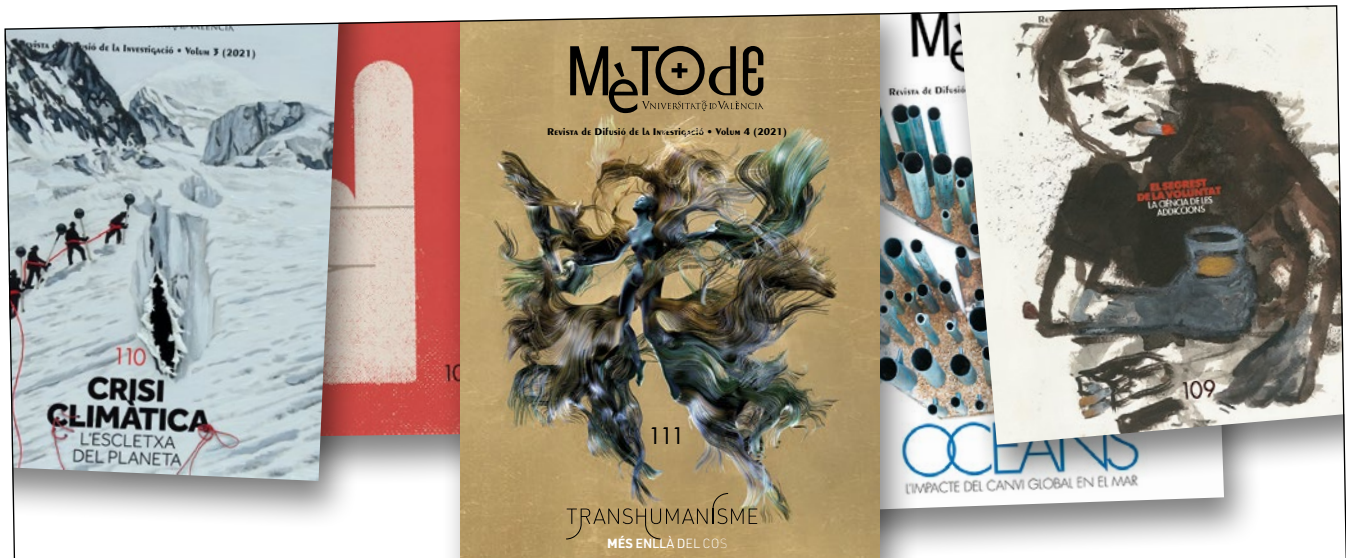
Rocio Bonilla, dèiem al principi, té corda per a estona, perquè ha trobat un format infantil d'abast universal que li permet explicar el món sense deixar de fascinar (no només) els més menuts de casa.

Enguany hauries de
dedicar algun esforç
a salvar la teua llengua;
per exemple, fes-te
activista pel valencià *

* Enguany hauries de dedicar algun esforç a salvar
la teua llengua; per exemple, parlant-la
ISABEL-CLARA SIMÓ

ēscola valenciana
activistespelvalencia.org

LA REVISTA DE DIVULGACIÓ
CIENTÍFICA DE LA UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

SUBSCRIV-TE ARA
MÈTODE

Preu Subscripció anual (4 números l'any): 33€ per a Espanya, 45€ per a l'estranger. www.metode.cat

Les línies del *diàleg*

'Les línies del diàleg'
Fani Grande
Bromera, 2022

Enric Senabre Carbonell

Els raonaments són línies que s'esfilagarsen, es creuen, es perden i es retroben quan esdevenen diàleg, intercanvi, joc, pensament en moviment. I justament això són els articles de Fani Grande que es recullen al llibre que presentem, fils de pensament viu i suggerent que guien un diàleg obert des del respecte i la tolerància.

En un to directe i col·loquial que recorda l'origen digital d'aquests (naixen del blog *El fémur de Eva*), es basteixen argumentacions des de l'honestetat i el compromís. Perquè l'art de l'argumentació adquireix valor quan es fa des de la transparència i la sinceritat, i només des d'aquest compromís explícit de l'autora amb les causes socials més actuals, com el feminisme, la defensa de drets LGTBI, la lluita contra el canvi climàtic o les injustícies més flagrants de l'actualitat, s'entén el diàleg que obrin els textos.

«L'art de l'argumentació
adquireix valor quan es fa
des de la transparència
i la sinceritat»

I sobre aquests temes s'inicia el debat amb exemples, metàfores o notícies que capturen una actualitat descarnada, dura o amable, però sempre analitzada des d'un punt de mira crític. Temes que van mostrant la seua cara oculta des d'una òptica personal i original que l'autora basteix sense complexos: un producte per a evitar el fregament de cames es converteix en una denúncia del model de producció i publicitat masclista i patriarcal, els consells

per a cuinar el porro en una reflexió sobre el desamor, les notícies sobre suïcidis d'adolescents assetjats en un crit d'atenció a la situació del *bullying*, els comentaris estereotipats sobre casos de violència de gènere en una denúncia de la permissivitat amb aquesta xacra o la imatge plana en una metàfora de la situació dels refugiats a les portes d'una Europa sorda i muda davant la tragèdia.

I en aquesta diversitat rau gran part de l'encert de la recopilació que es presenta i la suggerència de treball que es proposa, perquè aquests articles creats per a ser llegits motiven una discussió que n'afavoreix la comprensió. L'horitzó hermenèutic de lectura actual fertilitza temes que van ser exposats fa uns anys però que, interpretats ara, adquireixen un sentit nou i present que propicia l'ampliació personal i el debat oral i escrit argumentat.

Temes candents contats des de la perspectiva d'un jo en femení que enriqueix la visió de la realitat i que obri el diàleg a noves línies de discussió que, de segur, ens ajudaran a pensar.

A la cerca d'un concepte de lectura

enriquit

Eduard Baile López

Ja no és cap anàlisi innovadora la constatació que els xiquets i els adolescents viuen submergits en un entorn ple d'estímul, especialment pel que fa al component visual. En aquest sentit, l'oferta editorial s'ha obert a propostes que reflecteixen aquesta variada realitat sensorial per a connectar amb els centres d'interés d'aquests lectors en formació. És fascinant d'observar l'esclat de propostes al voltant de l'àlbum il·lustrat i de la novel·la gràfica. Potser, però, és encara més suggestiu de focalitzar sobre obres que juguen a la hibridació i, per tant, remeten a una visió de la lectura segons l'eix de la multimodalitat i de la interdisciplinarietat. Es tracta, doncs, de llibres vehiculats amb un llenguatge iconotextual que aporta al lector un marge ampli per a completar el sentit final.

Així, exemples variats es localitzen en el panorama editorial, com és el cas de Barcanova, amb la «Col·lecció Narrativa Infantil» adreçada a lectors de 8 a 10 anys; d'Edicions del Bullent, amb diversos volums infantils a partir dels 5 anys; o Edicions Camacuc, la legatària de la tradició de l'Escola Valenciana d'historieta i que sempre ha mostrat una sensibilitat especial pel potencial expositiu i explicatiu a través de la imatge.

Si hi ha, però, alguna editorial que ha empomat aquest canvi de paradigma narratiu, és, sens dubte, Bromera. Així, doncs, aquesta casa ha encetat no fa molt «La Tira», una col·lecció que, amb títols com ara *Regla número u. La guia imprescindible per a dones primerenques*, d'Idoia Iribertegui, i *La nit dels influencers vivents*, de Loopy Teller Studio, remet a un concepte emergent de novel·la que s'adreça a

lectors entre 10 i 14 anys amb un llenguatge calidoscòpic que barreja prosa, il·lustracions, seqüències de còmic i pictogrames. Val a dir que el tractament de temàtiques rellevants com són, respectivament, la menstruació i les xarxes socials, troba en aquest idioma visual un vehicle amb un alt potencial de transmissió informativa. D'altra banda, el model lingüístic, fonamentat en diàlegs àcids i argot juvenil fortament metafòric, és consolidat amb èxit gràcies a la immediatesa de la seqüenciació gràfica que, al seu torn, admet nombroses relectures posteriors a manera de trencaclosques.

En una línia semblant, cal parar atenció a «Agència Kronos. Tu decideixes la història» i «Àmbits», dues sèries que coincideixen a prendre la història com a font d'inspiració per a crear narracions divertides i, alhora, instructives. En el cas de la primera, adreçada a lectors entre 8 i 14 anys, es tracta de *llibrejocs* que posen el lector mateix en el centre de l'argument, ja que serà qui determine el desenllaç de la trama quan prenga una decisió o una l'altra davant de diversos *cliffhangers*. Amb il·lustracions de Martín Rodríguez que remeten al còmic francobelga i amb la prosa d'autors com Jacobo Feijóo i Fabián Plaza Miranda, el lector esdevé un agent secret a qui se li encomanen missions en el temps que conjunquen satisfactòriament l'educació literària i la cultura pop.

Quant a «Àmbits», una col·lecció de divulgació històrica que compagina prosa, il·lustració i còmic, cal remarcar que la tasca dels escriptors Jesús Cortés, Pasqual Alapont i Teresa Broseta, juntament amb el grafisme de Mar Silvestre (també remissiu de la *Bande Dessinée*), convida el lec-

tor a endinsar-se en la trama com en un *thriller*, la qual cosa redunda en l'estímul de l'ànim interpretatiu. Així, en certa manera, pot ben dir-se que, quan desxifrem com a lectors, ho fem anàlogament a la missió d'un detectiu. En aquest sentit, el fet que la trama descanse en un codi multimodal permet concebre les pàgines com a mapes iconogràfics.

En definitiva, el futur sembla procliu a l'experimentació formal segons un model narratiu que integra text i imatge per a apel·lar a l'atenció del lector jove. No obstant això, no estem al final del viatge: el pas següent que, tard o d'hora, hauria d'afrontar l'espai editorial valencià fora el de donar continuïtat a aquestes propostes en l'oferta per al lector adult.

La nau HMIS Hèrcules té la pitjor tripulació que
haja eixit mai de la Terra. Sort en tenen, dels
seus robots, que s'encarreguen de les missions
que no vol fer ningú amb dos dits de front!
Els acompanyes?

Bruna, amb l'ajuda del seu amic Miquel i del
follet Fals, descobrirà una trama que posa en
perill el subministrament d'aigua del poble i,
de pas, protegirà el secret de l'Encantada.
Perquè el poder de la màgia passa per saber
usar-la bé!

bromera

Què hi ha de nou en *l'univers infantil?*

Clara Vidal

Una adaptació d'un clàssic, empatia, món rural i emocions, moltes emocions, és el que trobem en aquesta primera part de l'any en l'univers Micalet d'entre 6 i 10 anys que, juntament amb les novetats de Tàndem, completen la proposta editorial infantil de primavera.

'Pinotxo', una versió actual del clàssic italià

Com va ser que una titella es va convertir en un xiquet de veritat? Pinotxo, Gepetto, la Fada Blanca, Pep Consciències... Un món de fantasia i aventures ens espera en aquesta versió actual del clàssic italià que arriba de la mà de Mariló Àlvarez Sanchis, una de les veus emergents de la nostra literatura, autora de l'adaptació de l'obra original de Carlo Collodi, la primera edició de la qual celebrarà el 140 aniversari l'any que ve.

'Vols un caramel? De llima o de mel?'

A tots ens agraden els caramels, però en Simó no vol un caramel per a ell, sinó per a fer somriure el pare, perquè la vida pot ser molt dolça i el pare ja no riu ni juga amb ell com abans. Mar Font i Mercè Canals ens parlen en aquesta història de la importància de saber empatitzar amb els altres: Simó empatitza amb el pare i fa tot el que pot per ajudar-lo a superar la depressió i a trobar una eixida laboral que el satisfaci.

Posa un emoji al poema

Qui no ha utilitzat una emoticona per a expressar alegria o il·lusió? El de Fina Girbés és un poemari amable, dinàmic i di-

ferent compost per 29 divertits poemes, cada un vinculat amb una emoticona diferent: un somriure, una llagrimeta, algú que trau la llengua...

'Mariola i la botiga de la font', Premi de Narrativa Infantil Vicent Silvestre

La mare ha enviat Mariola a comprar aròs, ous i cireres a la botiga de la font. Quina sorpresa s'endú quan veu un cartell que diu que la tancaran! En un moment en què el despoblament i el tancament de negocis de proximitat comença a ser un autèntic problema, Maria Josepa Payà arriba per a fer una defensa del món rural i dels seus valors, com ara la vida en comunitat i el suport entre els seus membres.

'Abril a casa', Premi de Teatre Infantil Escalante

És 14 de març de 2020. Dissabte. Inici del confinament domiciliari pel coronavirus. Abril té nou anys i no pot imaginar el que viurà a partir d'aquest moment i decideix fer-se amiga de la seua veïna Teresa, amb qui comença a intercanviar-se cartes. Àfrica Hurtado ens presenta una història d'amistat delicada i plena d'emotivitat entre dues xiquetes ambientada i forjada durant el confinament, amanida amb ingredients com ara els conflictes familiars o la rutina creativa.

Un mur amb un forat

Una clara lectura social: el mur es converteix en una metàfora de les prohibicions, les mentides i els discursos d'odi amb què sovint els poderosos intenten aconseguir els seus objectius. La mirada infantil, lliure de prejudicis, atenta a la di-

'Pinotxo'
Carlo Collodi
'Vols un caramel?
De llima o de mel?'
Mar Font
'Posa un emoji al poema'
Fina Girbés
'Mariola i la botiga
de la font'
Maria Josepa Payà
'Abril a casa'
Àfrica Hurtado
Bromera, 2022

'Un mur amb un forat'

Enric Lluch

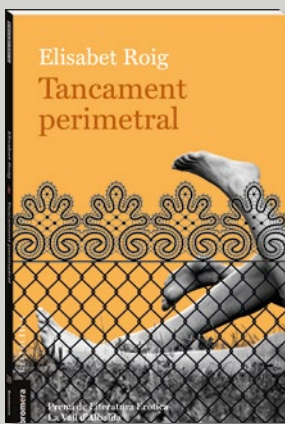
'Un estiu de lluna plena'

Teresa Broseta
Tàndem, 2022

versitat que ens fa iguals, es revela com un instrument contra la intolerància.

Un estiu de lluna plena

Amb un missatge ecologista, aquesta novel·la permet treballar les relacions familiars i la idea de tindre un poble, molt habitual entre les persones que viuen a les ciutats però tenen arrels familiars en localitats més menudes. El protagonista, guià per la llum de la curiositat, destapà el passat de la seua àvia.

Tancament perimetral

Elisabet Roig

Col·l. «L'Eclèctica», 329

104 pàg. Bromera, 2022

Poc abans de l'esclat de la pandèmia de 2020, la protagonista d'aquesta novel·la trenca amb Jan, la seua parella. Després del llarg confinament domiciliari, quan es pot eixir a passejar, camina per l'horta, on coincideix amb un jove que també hi fa una volta. L'exuberància dels camps, la plenitud dels tarongers, l'olor de terra humida i la remor de les séquies estimula una relació en què fan realitat les seues fantasies sexuals. Però aquest no serà l'únic descobriment de la protagonista, que obrirà les portes dels racons més íntims de la seua sexualitat. Després d'un període de tancaments successius, es revelaran possibilitats amagades que l'ajudaran a reconèixer i recórrer el seu espai més personal.

Tancament perimetral celebra els plaers del cos i de la terra a pesar de l'adversitat col·lectiva de la Covid. És l'obra guanyadora de la vint-i-setena edició del Premi de Literatura Eròtica de la Vall d'Albaida i la primera novel·la per al públic adult de l'autora.

Com a curiositat, us contarem que cada capítol porta el nom d'una fruita o verdura amb connotacions sexuals, i és que l'agrotisme és un dels temes clau de l'obra junt amb la pandèmia i, per descomptat, el sexe.

Bestiari

Vicent Pardo

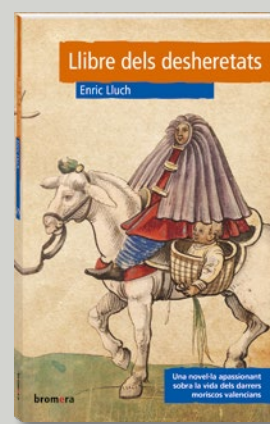
Col·l. «Textures», 35

168 pàg. Bromera, 2022

En la nostra zona de confort, la silueta del mamífer favorit o de l'au que tant ens atrau ens procura un benestar idíl·lic. Quan coneixem les seues vides reals, però, tant se val si en captivitat o en llibertat, de colp desapareix la imatge de peluixos que ens han fabricat i ens endinsem en un món condicionat inevitablement pels interessos dels humans, alguns dels quals, per cert, guiats per la convicció que ens trobem al capdamunt de l'evolució del planeta Terra.

En l'obra, XXIII Premi d'Assaig Mancomunitat de la Ribera Alta, l'autor ha abocat moltes de les seues vivències personals amb els animals, això sí, barrejades amb una bona dosi d'humor i amb una més gran d'admiració. Pardo no defuig fantasies, inclou criatures inventades, parla sempre posicionant-se com un igual i sentint-se animal.

El jurat va destacar que, d'entre totes les obres presentades als PLCA en la seua categoria, *Bestiari* representava una opció més innovadora i creativa dins del terreny de l'assaig. Així, fou valorada no sols per les seues qualitats literàries, sinó en tant que podia arribar a un públic més ampli i superar les fronteres del gènere. T'animes a comprovar-ho?

Llibre dels desheretats

Enric Lluch

Col·l. «Esguard», 29

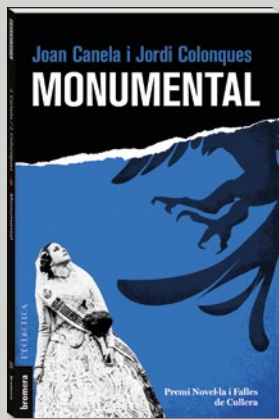
152 pàg. Bromera, 2022

Sempre hi ha persones que no ho tenen gens fàcil, que queden al marge dels grans esdeveniments o que els protagonitzen de manera tràgica per a, després, caure en l'oblit. Això és el que va passar a la població morisca del Regne de València entre la revolta de les Germanies i la seua expulsió definitiva a primeries del segle XVII.

En aquesta novel·la històrica dirigida als joves d'entre 14 i 16 anys, Enric Lluch imagina la vida dels Beni Palau, una família morisca de la Ribera que experimenta al llarg de tres generacions la persecució religiosa i cultural. I, així, ajuda a restaurar la memòria i la paraula dels «desheretats».

Moviments socials, crisi econòmica i posicions intransigents de l'Església componen l'escenari on es desenvolupa aquesta novel·la històrica, en què l'escriptor aporta un punt de vista diferent sobre la revolta de les Germanies.

Enric Lluch compta amb una obra juvenil ben extensa, com ara els títols *Temps de conquesta* o *Si la gran deessa ho vol*, que trobareu publicades també en la col·lecció «Esguard». L'autor d'Algemés és un dels més prolífics i reconeguts del nostre panorama. En Tàndem acaba de publicar *Un mur amb un forat*.

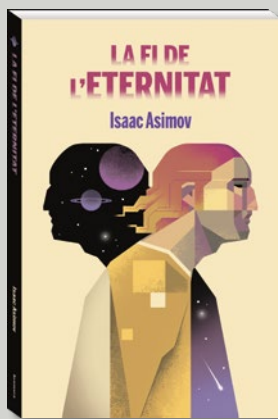
Monumental

Jordi Colonques i Joan Canela
Col·l. «L'Eclèctica», 331
144 pàg. Bromera, 2022

El II Premi Literari Novel·la i Falles 2021 de Cullera és ni més ni menys que una novel·la negra ambientada entre València, Dénia i Cullera que pren com a eix central la festa de les Falles.

La inspectora Irene Castro i el subinspector Vicent Calabuig estan a punt de resoldre un cas de quatre presumptes assassinats. Entre altres, hi ha el regidor de Cullera, implicat en una trama urbanística. Les sospites de la inspectora Castro apunten cap a un reconegut cap de la màfia russa, també vinculat a un promotor immobiliari i membre de la falla Nou Benimaclet. Mentre intenta lligar caps, la inspectora sent la sospitosa pressió del jutge Antonio Muriel, que els dona fins a l'endemà de Sant Josep per a tancar el cas. Ho aconseguiran abans que l'últim ninot es convertisca en cendra?

El tàndem format per Joan Canela i Jordi Colonques, que ja es va alçar amb el Premi València Negra l'any 2018, torna de nou a ballar-la amb *Monumental*, en aquesta ocasió, amb un guardó negre gràcies a la construcció d'una narració irònica i plena de sorpreses que aconsegueix combinar Falles, assassinats, molt de misteri i un humor esbojarrat molt característic.

La fi de l'Eternitat

Isaac Asimov
Col·l. «Esfera», 55
280 pàg. Bromera, 2022

En aquest clàssic juvenil, Asimov resol de manera brillant una paradoxa temporal sovint utilitzada a la literatura i al cinema: «Què passaria si retrocedisc al passat i, encara que indirectament, provoqe la mort dels meus iaies? Puc continuar viu?».

L'«Eternitat» és un lloc i una organització que existeix més enllà del temps. Està composta només per homes que són reclutats de diferents moments de la història de la humanitat des del segle xxvii. «Eterns» i «Executors» tenen la capacitat de viatjar pel corrent temporal per mitjans tecnològics i alterar-lo amb la finalitat de minimitzar el sofriment humà.

Com a conseqüència, la humanitat aboca tota la seua capacitat de desenvolupament tecnològic cap al viatge en el temps i abandona la cerca de les estrelles, no sense efectes secundaris, clar.

El llibre va ser molt aclamat per la crítica de l'època. Al *New York Times* es llegien elogis com ara «té suspens en cada pàgina» i «exhibeix en cada capítol els girs de la trama pels quals l'autor és famós». De fet, alguns dels especialistes del gènere la consideren una de les obres majors de l'extensa producció d'Asimov. Tornant a la paradoxa, què hi respondries?

Júlia

Isabel-Clara Simó
Gemma Miralles
Col·l. «Bromera Teatre», 84
136 pàg. Bromera, 2022

Júlia, la primera novel·la d'Isabel-Clara Simó i un dels clàssics de les nostres lletres, torna a les nostres vides (si és que alguna vegada arribà a anar-se'n del tot) per a eixir a escena de la mà de Gemma Miralles. Amb Alcoi com a escenari i amb el teló de fons de la Revolució del Petrol i una inoblidable galeria de personatges, ens retrobarem amb la història de la jove obrera, intel·ligent i tenaç, que lluita per convertir-se en una senyora.

L'obra, que ha captivat generacions de lectors, «síntesi de la precarietat humana», com la qualificà l'autora, revela ara la seua dimensió teatral gràcies a l'adaptació fidel i acurada de Gemma Miralles, actriu i directora valenciana guardonada en diverses ocasions.

Pràcticament quatre dècades després de la seua publicació, aquesta adaptació teatral d'un autèntic clàssic de la literatura actual i una de les obres més llegides d'Isabel-Clara Simó és la prova més palpable que *Júlia* continua estant viva als prestatges i a les mans dels lectors de totes les edats. L'obra ha sigut portada a escena recentment per la companyia valenciana La Dependent.

Manifest

per a un instant analògic

Jovi Sesar

Són deu i escaig els anys que fa que vagarege pels instituts valencians gràcies als meus llibres i al repte —ahora, el neguit— de saber si l'alumnat picarà l'ham de les meues ficcions en el decurs de l'activitat. Tan extraescolar com extralimitada per la meua part, la visita ja fa temps que s'esbarria cap a altres interessos que superen l'àmbit de la presentació literària per tal d'improvisar un fòrum d'intercanvi on, més que un encontre amb l'autor físic i analògic, s'aborden els gustos i costums d'una generació digitalitzada. Per què vos ha agradat o no aquest conte? Què és el que més vos ha engrescat o fastiguejat de la novel·la? La ràfega de preguntes sovint esdevé una bafarada de tedi en comprovar com el meu entusiasme es dilueix en una involuntària tibantor per part d'una audiència que descodifica la meua irrupció en clau curricular i no lúdica. On hi ha l'error? O, millor dit: quin hauria de ser l'encert?

He de confessar que sent una especial estima per la generació zeta, sobretot per haver superat una infantesa batzegada per la crisi econòmica i habitar un present modulad per les tensions del canvi de mil·lenni i fins i tot l'impacte d'una pandèmia de durada incerta. Adolescents educats davant la passivitat d'iPads que esbomben dibuixos animats i salmòdies de YouTube sense saber quina és l'estructura o la finalitat dels textos audiovisuals que consumeixen sense solta ni volta. Joves que devoren videojocs sense conèixer-ne l'origen. Sabíeu que els jocs de la consola tenen guionistes com les pel·lícules? Quan els ho explique, molts acluquen l'ull, intrigats. I que moltes de les sèries que veieu no serien possibles sense les novel·les que les han inspirades? Vos adoneu, per tant, que la medul·la de totes aquestes creacions és la literària? La llavor. El *megabyte* bàsic. El principi de tot.

La pregunta la formule i es queda flotant enlaire com la pols del guix. M'esguarden desconcertats. Després els dic que per navegar dins Internet s'ha de tenir olfacte de detectiu. Que els *creeppasta* que s'empassen atemorits davant del telèfon mòbil no són més que actualitzacions simplificades de llegendes populars de tota la vida que tenen l'arrel en el rerefons de la tradició oral. Aleshores els recomane les rondalles d'Enric Valor i els recorde que el geni de Castalla recopilà fa setanta anys el mateix gènere que els creadors de continguts virals han disseminat

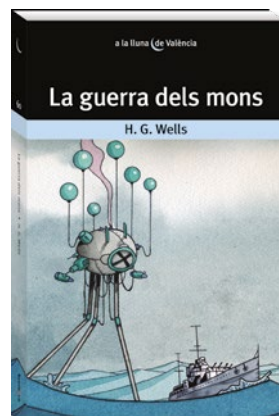
arreu de la xarxa amb l'excusa d'un anonimat que és en realitat l'ardit per escapar del plagi o de l'apropiació cultural...

Tot seguit els escolars arquegen les celles i n'aprofite la incredulitat per assegurar-los que el fet i l'oportunitat de llegir és una de les poques aventures genuïnes que encara tenen a l'abast. Que els llibres impresos, sans i estalvis en la seua analògica privacitat, són els dipositaris dels somnis que encara ens queden per descobrir. Val a dir que fins i tot engalane l'argument amb ínfulas de conspiració mundial per tal d'atorgar-li a la contarella la dimensió mística i rebel que n'arrodoneix la intencionalitat. Més que pedagògica, fantasiosa. Llavors, xiquetes i xiquets —al remat, cap de nosaltres ha deixat de ser-ho— em reüllen com si enyoraren l'avi, l'àvia, que els contava contes a cau d'orella. Perquè, no ens n'oblidem, el que necessita la nostra valuosíssima xicalla, tal com els nostres llibres, la nostra llengua i la nostra literatura, és estima. Estima de debò i un pesic d'enginy per salpebrar la màgia del miracle lector.

'La guerra dels mons'

H. G. Wells
Bromera, 2022

La guerra dels mons

i un llarg etcètera

Josep Marco

L'ésser humà sempre ha sentit fascinació pel planeta roig. Els seus moviments conspicus pel cel devien atraure l'atenció dels nostre avantpassats segles enllà, quan arran de terra encara no es patia de contaminació lumínica. Què en devien pensar, no ho sabem; el que sí que sabem és que, en la imaginació dels romans, *Mart* i *guerra* anaven de la mà.

Avui dia, en canvi, els científics i potser també alguns magnats d'empreses tecnològiques comencen a veure-hi una segona residència per a l'espècie humana, un planeta on emigrar si acabem de fer malbé el que hem heretat. Però entre un extrem i l'altre d'aquest arc temporal, les preocupacions han estat unes altres. En vida de Wells, l'astrònom italià Giovanni Schiaparelli va descobrir una mena de «canals» en la superfície del planeta veí que dispararen les especulacions sobre la possibilitat que aquests accidents topogràfics foren artificials. Hi ha vida a Mart? Aquesta era la pregunta.

La interacció entre humans i marcians

I aquest fou també el punt de partida per a Wells. Què passaria si a Mart visqueren éssers intel·ligents en un estat evolutiu més avançat que el nostre? Què passaria si aquests marcians disposaren de la

tecnologia per a viatjar a la Terra i colonitzar-la, davant del refredament del seu planeta? La resposta a aquestes preguntes no tenia per què ser unívoca; de fet, l'any que es va publicar *La guerra dels mons* (1897) va aparèixer a Alemanya la novel·la *Auf zwei Planeten* ('En dos planetes'), de Kurd Laßwitz, on la interacció entre humans i marcians s'imaginava d'una manera completament diferent.

Wells la va imaginar com ja sabem, o com podem descobrir fàcilment llegint el llibre; quina sort, la del lector que encara no en coneix l'argument, perquè té al seu abast un plaer que als altres ja no ens és permès. En qualsevol cas, en l'exercici imaginatiu de Wells, els marcians són en bona mesura un pretext per a dir coses sobre els humans. Per exemple, una: si ens colonitzen i ens humilien, els marcians no estaran fent res diferent del que fa segles que fem els europeus *civilitzats* a d'altres pobles.

Wells ens diu aquestes coses i moltes més, i les diu d'una manera convincent, perquè en ell conflueixen el tarannà científic que li dona la seua formació i l'ofici d'escriptor. Crida l'atenció sobretot el grau de detall d'allò que es narra i es descriu i la consistència interna del món inventat. L'autor se separa de la realitat coneguda només en un aspecte, el de la vida a Mart i la vinguda dels marcians a la Terra; tota la resta és perfectament

creïble gràcies a la precisió amb què es presenta.

Els fruits de la col·laboració

La guerra dels mons és el darrer fruit —de moment— d'una ja llarga i sòlida col·laboració entre Bromera i el Departament de Traducció i Comunicació de la Universitat Jaume I. L'editorial ens fa confiança en publicar traduccions fetes pels estudiants de darrer curs del grau i revisades i coordinades per algun professor o professora. No hi ha espai ací per a fer esment de tots els noms, però sí que voldria referir-me a alguns dels títols publicats en la col·lecció «A la lluna de València». Vam debutar el 1999 amb *Les desventures de John Nicholson*, de Stevenson, per a continuar després amb *La nova catacumba*, de Conan Doyle, i alguns *Relats de terror* de Poe. En temps més recents hem gosat fer-nos càrrec de títols tan engrescadors però alhora intimidatoris com el *Bartleby* de Melville o *Un altre pas de rosca*, de Henry James; també de la *Vida i mort de Sherlock Holmes*, de Conan Doyle.

Voldria donar les gràcies als responsables de l'editorial que, al llarg dels anys, han brindat als nostres estudiants l'oportunitat de foguejar-se en l'esforçat i bell ofici de la traducció. Esperem que els lectors hagen gaudit tant del resultat com nosaltres del procés.

Implica't amb VilaWeb

0,16[€]

preu del diari d'avui

vull pagar / no vull pagar

**Perquè el futur de la premsa ja no es juga
al paper, sinó a les pantalles**

**Perquè el futur del país vol mitjans
més independents, forts i participatius**

Apunta-t'hi!

+VilaWeb

www.mesvilaweb.cat / suport@mesvilaweb.cat